

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ПРАВА ТА ЛІНГВІСТИКИ

Кафедра славістичної філології, педагогіки та методики викладання

ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ
(ПЕРІОДИ: АНТИЧНИЙ – СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ – ВІДРОДЖЕННЯ –
БАРОКО – КЛАСИЦИЗМ)

Методичні вказівки для студентів 1 курсу
факультету права та лінгвістики
денної та заочної форм навчання зі
спеціальності 035 – «філологія»
(за кредитно-трансферною системою навчання)

УДК 82'01 (07)

Затверджено до друку
методичною комісією факультету
права та лінгвістики БНАУ
(Протокол № 9 від 23.06.2017 р.)

Укладачі: **Карпенко С. Д.**, канд. філол. наук, доцент
Чернобров Ю. А., канд. філол. наук, асистент

Історія зарубіжної літератури (періоди: Античний – Середньовіччя – Відродження – Бароко – Класицизм): методичні вказівки для студентів факультету права та лінгвістики денної та заочної форм навчання зі спеціальності 035 – «філологія» (за кредитно-трансферною системою навчання) / к.філол.н., доц. С. Д. Карпенко, к.філол.н. Ю. А. Чернобров. – Біла Церква, 2018. – 74 с.

Методичні вказівки містять тематичний план та робочу програму з курсу «Історія зарубіжної літератури» (охоплюючи періоди: Антична література, Середньовіччя, Відродження, Бароко, Класицизм), опорний конспект лекцій, тематику та зміст семінарських занять, завдання для самостійної роботи, орієнтовні теми рефератів, список художніх творів для обов'язкового прочитання, питання підсумкового контролю, схеми для аналізу художніх творів. Видання призначене для студентів філологічних спеціальностей і покликане забезпечити самостійну роботу з дисципліни.

Рецензент: **Будугай О. Д.**, канд. філол. наук, доцент

БНАУ, 2018

ВСТУП

Історія зарубіжної літератури охоплює великі часові проміжки з історії цивілізації: Античний період, Середньовіччя, Відродження, Бароко та Класицизм, Просвітництво, Романтизм, Реалізм, Модернізм, Постмодернізм. Кожен період є етапом розвитку існуючих та виникнення нових жанрів чи напрямів у літературі. Література – це дзеркало людської цивілізації, культурна та історична пам'ятка. Вивчення художніх творів різних епох та народів дозволить зрозуміти етапи еволюції та революції людської думки, логічність та плінність у зміні одного літературного напрямку іншим.

Програма “Історія зарубіжної літератури” для ВНЗ першого року навчання у зазначеному курсі розрахована на 90 аудиторних годин (3 кредити) і передбачає творчий підхід викладача. Обов'язковий компонент доповнюється в ній компонентом варіативним, який надає можливість самостійного вибору, індивідуальної самореалізації та адаптації програми до умов конкретної студентської аудиторії.

На лекційних заняттях з історії зарубіжної літератури буде представлено неповторне обличчя письменника, своєрідність літературного напрямку чи культурно-історичної доби, що сприятиме розширенню естетичного кругозору студентів, яке в даний час не може обмежуватися полем однієї національної літератури.

На практичних заняттях студенти матимуть змогу розкрити себе як творчу особистість та набути професійного досвіду літературознавчої роботи з художнім текстом та науковою публікацією. Готуючись до практичних занять, студенти мають орієнтуватися на випереджальне ознайомлення з текстами програмних творів, готувати реферати та доповіді за семінарськими планами, щоб отримати тематичне оцінювання. Вивчення літературних творів сприятиме розвитку творчих здібностей студентів, розвиватиме їх художнє мислення та читацьку культуру. Аналіз твору слід супроводжувати виразним читанням уривків, акцентуючи увагу на проблематиці, образах, структурі твору, його жанрових і стильових ознаках.

Викладання курсу здійснюється українською мовою.

Методичні матеріали адресовані для студентів 1 курсу охоплюють літературні періоди від античності до класицизму. Нижче окремими модулями подано матеріали для самостійної роботи студентів. Це:

Модуль 1. Антична література,

Модуль 2. Середньовіччя та Відродження,

Модуль 3. Бароко та Класицизм.

До вирішення сьогоденних літературознавчих проблем маєте нагоду долучитися і Ви, шановний студенте. Ваші реферати, контрольні роботи, відповіді на семінарських заняттях та участь у студентських наукових конференціях стануть невід'ємною частиною спільної наукової роботи.

Перед Вами ставляться наступні завдання:

1. Ознайомитися із літературознавчими процесами починаючи від античної доби до романтичного періоду в літературі.

2. Вивчити природу, специфіку, загальні закономірності розвитку художньої літератури.
3. Оволодіти літературознавчою лексикою.
4. Виявляти свої знання на семінарських та практичних заняттях.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ
(ПЕРІОДИ: АНТИЧНИЙ – СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ – ВІДРОДЖЕННЯ –
БАРОКО – КЛАСИЦИЗМ)

Найменування показників	Напрямок підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	<i>заочна форма навчання</i>
Кількість кредитів, відповідних ECTS – 3	Галузь знань: 03 – Гуманітарні дисципліни	Дисципліна професійної та практичної підготовки	
Змістових модулів – 3 Модулів – 9	Напрямок підготовки: 035 – філологія	<i>Рік підготовки:</i>	
		1-й	1-й
Загальна кількість годин – 90		<i>Семестр</i>	
		1, 2	1, 2
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2	Освітньо-кваліфікаційний рівень – бакалавр	<i>Лекції</i>	
		18 год	12 год
		<i>Практичні заняття</i>	
		36 год	12 год
		<i>Лабораторні</i>	
		-	-
		<i>Самостійна робота</i>	
		52 год	40 год
Вид контролю			
залік, іспит			

МОДУЛЬ 1

АНТИЧНИЙ ПЕРІОД

Пояснювальна записка

У системі світової літератури духовні надбання античності посідають особливе місце. Це початковий етап розвитку європейського мистецтва слова, досягнення якого і досі не втратили свого значення. Антична література була і залишиться класичним зразком, який надихатиме наступні епохи. Саме тому знання, які студенти здобудуть протягом вивчення цього курсу, стануть запорукою успіху під час вивчення літератури наступних епох.

Спочатку студенти будуть розглядати особливості зародження і розвитку літературної творчості Стародавньої Греції, потім Риму. Вони повинні усвідомити, що антична література – це не механічне поєднання літератур двох народів, а єдність, про яку потрібно мати цілісне уявлення. Також необхідно прочитати твори всіх основних жанрів: епопея, роман, комедія, трагедія тощо.

Основна мета навчальної дисципліни у рамках єдиної програми історії зарубіжної літератури полягає у тому, щоб продемонструвати специфічний характер епохи становлення комплексу естетичних та моральних цінностей, виявити природу та сутність поезики античної літератури та підкреслити її “класичний” характер.

Досягнення мети передбачає виконання таких завдань:

- опанувати теоретичний матеріал (провідні естетичні напрямки епохи, жанри, форми, стилі тощо);
- сприяти розширенню та поглибленню поняттєвого апарату студентів;
- показати студентам значення та вплив античної літератури на подальший розвиток європейської літератури та європейської культури в цілому;
- познайомити студентів з концепціями літературної доби та новими поглядами на творчість відомих письменників античності.

Студент повинен:

- вміти аналізувати, характеризувати, класифікувати джерела і літературу;
- вміти узагальнювати матеріал і робити логічні висновки;
- висвітлювати матеріал послідовно, логічно, вміти пов'язувати його зі знаннями свого фаху;
- набути навички роботи із джерелами та вміти критично осмислювати матеріал.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН МОДУЛЯ 1

№ п/п	Назви модулів	Загальна кількість годин	Лекції	Практичні	Самостійна робота студентів
Змістовий модуль 1 Література Давньої Греції					
1.	Загальна характеристика античної літератури. Міфи стародавньої Греції. Давньогрецький епос	3	1	1	1
2.	Лірика ранньої класики. Афінська трагедія. Аттична комедія.	5	2	2	1
Всього з/м 1		8	3	3	2
Змістовий модуль 2 Література Давнього Риму					
3.	Давньоримська література. Загальна характеристика. Творчість Вергілія	3	1	1	1
4.	Творчість Горація. Творчість Овідія. Творчість Апулея.	5	2	2	1
Всього з/м 2		8	3	3	2
Загальна кількість годин		16	6	6	4

ТЕМАТИКА ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль 1. Література Давньої Греції

Тема 1. Загальні риси античної літератури. Естетична неповторність античної літератури. Духовні цінності античної літератури: гуманізм, піднесення земної краси, філософія, право. Етапи античної літератури: архаїка, класика, еллінізм, час Риму, перехід до Середньовіччя. Давньогрецька міфологія: періодизація, джерела. Поняття «міф», «міфологія», «міфологічний світогляд». Міфологія і мистецтво.

Тема 2. Давньогрецький епос. Художні особливості героїчного епосу. Гомерівський епос. «Гомерівське питання». Історична основа, стиль, сюжети «Іліади» та «Одіссеї». Дидактичний епос. Творчість Гесіода.

Тема 3. Лірика ранньої класики. Художня неповторність давньогрецької лірики. Історичні умови виникнення лірики. Версифікація. Елегія героїчного (Тіртеї, Сімонід та ін.), філософського (Феогнід) й

любовного (Мімнерм) спрямування. Ямб (Архілох). Меліка (Алкей, Сапфо, Анакреонт). Хорова меліка (Стесіхор, Івік, Алкман).

Тема 4. Афінська трагедія. Походження драми. Джерела виникнення трагедії. Культ Діоніса. Структура трагедії. Творчість Есхіла, Софокла, Евріпіда. Внесок драматургів у розвиток давньогрецької трагедії. Арістотель про катарсис.

Тема 5. Аттична комедія. Виникнення комічних жанрів. Теоретичне осмислення комічного і комедії. «Батрахоміомехія» як пародія на героїчний епос. Творчість Езопа. Походження і структура комедії. Арістофан. Тематика комедій та їх актуальність. Арістофан і Сократ.

Змістовий модуль 2. Література Давнього Риму.

Тема 1. Загальна характеристика давньоримської літератури.

Еллінізм – передумова виникнення римської літератури. Періодизація римської літератури. Загальний огляд літератури на кожному етапі. Римська міфологія. Лірика Катула. Театр і драматургія в Римі. Комедії Плавта та Теренція. Трагедії Сенеки. Гурток Мецената. Література пізньої античності. «Сатирикон» Петронія. «Метаморфози» Апулея. Проза Лукіана.

Тема 2. Творчість Вергілія. Біографія. Творча спадщина. «Буколіки». «Георгіки». Робота над «Енеїдою». Політичний зміст твору. Формування класицизму. Риси елліністичного стилю та протохристиянства.

Тема 3. Творчість Горація. Біографія. Характеристика творчості. Сильові домінанти та ідейний зміст од. Поетика «Послань» і «Сатир». Роздуми про мистецтво у творчості Горація. Риси протохристиянства.

Тема 4. Творчість Овідія. Факти з життя і творчості Овідія. «Любовні елегії». «Метаморфози». Тематика та проблематика. Значення творчості.

ОПОРНИЙ КОНСПЕКТ

1. Загальна характеристика античної літератури

Антична література – це література культурного ареалу Середземноморського басейну. Вона містить словесну творчість Давньої Греції та Риму. Антична література існує понад 1000 років (поч. VIII ст. до н. е. – V ст. н.е.) і закінчується падінням Римської імперії.

Духовні цінності античної літератури. Незаперечним є факт актуальності надбань античної літератури. Давні письменники, філософи, поети, вчені висунули ряд універсальних проблем, які й нині турбують сучасну людину. Зокрема, митці античності засуджували війну, експлуатацію людини людиною, інтерес до наживи, хабарництво, здирицтво, корупцію тощо. Греки відкрили красу моральної людини, яка втілювала гармонію фізичної і духовної досконалості. Вона – активна, рішуча, закохана в життя, відкрита до нових знань і творчості, прагне самостійності і щастя.

Антична література – це багатство жанрових форм і стилістичних засобів. Саме з античної літератури беруть початок майже всі відомі жанри,

зберігаючи свої античні назви: епос, драма, трагедія тощо. Завдяки надбанням культури і літератури античності в XIV ст. почалася нова культурна ера в Західній Європі — епоха Відродження, яка ознаменувала пробудження інтересу до античності і первісного християнства. Гуманісти епохи Відродження створили новий світогляд, який проголошує людину як досконале створіння Господа і природи, утверджує її право на земне щастя і радість, право вивчати світ, розкривати його таємниці, право на вільну думку і пошук. Таким чином, античність стала фундаментом для світської літератури та мистецтва.

Етапи античної літератури:

- I. Література архаїчної Греції (до VII ст. до н. е.):
 - 1) долітературний період (до середини IX ст. до н. е.);
 - 2) гомерівський період (до VII ст. до н. е.).
- II. Класична література Греції:
 - 1) післягомерівський період (VII – VI ст. до н. е.);
 - 2) аттичний період (V – IV ст. до н. е.).
- III. Література доби еллінізму (кінець IV – II ст. до н. е.).
- IV. Література епохи римського панування (середина II ст. до н. е. – IV ст. н. е.).

Періодизація римської літератури:

- I. Література епохи Республіки:
 - 1) долітературний період (до середини III ст. до н. е.);
 - 2) період ранньої римської літератури (до середини II ст. до н. е.);
 - 3) література періоду громадянських воєн (до 31 р. до н. е.).
- II. Література епохи Імперії:
 - 1) література ранньої Імперії («віку Августа», до 30 – 40-х років н. е.);
 - 2) література пізнішої Імперії (до кінця V ст. н. е.).

Міфотворчість. *Міф* (від грецького *mythos* – слово, сказання) – невеликий твір розповідного характеру, в якому втілені уявлення колективної свідомості про навколишній світ, його походження. Міф – це вид фольклору, який за походженням є одним із найдавніших жанрів епосу. **Міфологія** – систематизоване зібрання багатьох міфів того чи іншого народу, упорядкованих у зв'язному порядку.

Міфи – первісні оповіді про незрозумілі речі, явища. Вони з'явилися як пояснення всього загадкового, невивченого. Міфологічне мислення сприймає світ як споконвічний, закономірний, усталений і незмінний. Людський розум, не маючи змоги досягнути суті і причини того чи іншого явища, починав його пояснювати втручанням надприродних сил – богів, демонів. Ідея Бога притаманна людині з народження, і тому вона знайшла своє втілення в міфах. Кожен народ створював образи своїх богів, але були спільні риси. Боги були весільними, могутніми, мали людську подобу, часом з частинами тіла різних тварин.

2. Давньогрецький епос

Арістотель вперше виділяє роди літератури:

1. Наслідувати, оповідаючи про події як про щось окреме від себе (епос).

2. Коли той, хто наслідує, лишається сам собою, не змінюючи свого обличчя (лірика).

3. Представляти усіх зображуваних як діючих і діяльних (драма).

Епос (від грецького *epos* – слово, оповідання, епічний вірш) – розповідь, у широкому розумінні слова – це будь-яке повідомлення, будь-яка важлива інформація прозою, або віршованим текстом.

Давньогрецький епос:

1) героїчний (героїчна оповідь про минуле). Представник – Гомер. Героїчні поеми – «Іліада» (військово-героїчна), «Одіссея» (пригодницька, родинно-побутова). Обидві поеми – зразок народно-епічної творчості. Сюжетна основа «Іліади» – Троянська війна, «Одіссеї» – повернення героя на Батьківщину (20 років) після завершення Троянської війни;

2) дидактичний (повчання). Представник – Гесіод. Дидактична поема «Роботи і дні» – настанови родинно-побутового характеру.

3. Давньогрецька лірика

Лірика (від грецького *lyrikos* – ліричний) – походить від назви стародавнього струнного музичного інструмента ліри, під акомпанемент якої виконували пісні, що поклали початок ліричним віршам.

Жанрова диференціація:

1. Декламаційна лірика

Елегія – вірш оптимістичного, войовничого характеру, з часом набуває любовних мотивів, а ще згодом – печальних, песимістичних (структура: двовірші – гекзаметр + пентаметр). Представники: Каллін (перша половина VII ст. до н.е.), Тиртей (перша половина VII ст. до н.е.), Солон (бл. 638 – 588 рр. до н. е.), Феогнід (друга половина VI ст. до н.е.), Мімнерм (друга половина VII ст. до н.е.).

Ямб – одна з найдавніших форм давньогрецької поезії, близька до побутової мови (структура: короткий і довгий склад, наголошений і ненаголошений склад). Представники: Архілох (VII ст. до н.е.), Семонід (VII ст. до н.е.), Гіппонакт (друга половина VI ст. до н.е.).

2. Пісенна лірика (мелос)

Жанри пісенної лірики:

- Пеан – урочиста пісня, яку виконували перед битвою, або з приводу перемоги.
- Дифірамб – похвальна пісня, гімн на честь богів (Діоніса), яка супроводжувалася танком.
- Просодії – хорові пісні, які виконували під час загальних процесій.
- Парфенії – дівочі пісні.
- Елінікії – хорові пісні на честь перемоги.
- Ембатерії – маршові пісні.
- Епіталама / епіталамії – весільна пісня.
- Френ – поховальна пісня (пісня-плач).

Диференціація пісенної лірики (мелосу):

Монодичний мелос (сольний): Алкей (кінець VII – початок VI ст. до н. е.), Сафо (кінець VII – перша половина VI ст. до н. е.), Анакреонт (бл. 570–480 рр. до н. е.).

Хоровий мелос: Алкман (VII ст. до н. е.), Стесіхор (VI ст. до н. е.), Івік (VI ст. до н. е.), Сімонід (556–468 рр. до н. е.), Піндар (між 522–518 – між 442–432 рр. до н. е.), Вакхлід (516–450 рр. до н. е.).

4. Афіньська трагедія

Трагедія (від грецького *tragoidia*, буквально “цапина пісня”) – драматичний твір, що ґрунтується на гострому, непримиренному конфлікті особистості, що прагне максимально втілити свої творчі здібності, з об’єктивною неможливістю їх реалізувати.

Джерела виникнення трагедії:

1. Свята на честь бога родючості й виноградарства Діоніса.
2. Свята на честь богині родючості й хліборобства Деметри.
3. Культ героїв (ритуальні сцени і танці).
4. Культ померлих (трени).

Структура трагедії:

1. Пролог (розповідь актора).
2. Парод (перша пісня хору).
3. Епізодії (діалогічна частина трагедії).
4. Стасими (пісні хору в непорушному стані).
5. Ексод (заклучна пісня хору).
6. Комос (пісня-плач, яку виконували актори разом з хором).

Еволюція жанру трагедії та здобутки Есхіла, Софокла, Евріпіда

Внесок Есхіла, “батька трагедії” у розвиток жанру:

- введення другого актора (двтерагоніста);
- скорочення партій хору;
- пожвавлення драматичної дії;
- створення могутніх і величних характерів;
- відтворення атмосфери жаху на сцені (закривавлена зброя, розмови про злочин тощо);
- введення технічних засобів (театральних машин), масок (відтворювали трагічні вирази людського обличчя), котурнів (черевиків, що значно збільшували зріст актора).

Художні особливості трагедій Софокла:

- введення третього актора (триагоніста);
- відсутність титанічних героїв (як у Есхіла);
- трагедія реалістична, наближена до життя;
- дії персонажів прості і зрозумілі, спрямовані на досягнення мети;
- сюжети простіші;
- драматург намагається краще пізнати героя, проникнути у його внутрішній світ;

- у зображенні сильних і слабких сторін персонажів застосовано прийом контрасту;
- мова проста, без архаїчних виразів, відповідає характерам героїв (індивідуалізована);
- наявність перипетії (зміни подій до протилежного);
- присутність трагічної іронії, або амфіболії (двозначності) – прихований зміст розуміють лише глядачі;
- на тематичному рівні домінують проблеми обов'язку й честі, відносин особистості й держави, вільної волі людини і волі богів, намагання втекти від своєї долі.

Новаторство творчості Евріпіда:

- родинно-побутова тема (родинні чвари, самотність, кохання, помста, дружба, зрада тощо);
- конфлікт одного героя (психологічний внутрішній конфлікт);
- створення індивідуальних характерів;
- почуття героя – визначальне, змушує заглибитися в себе, а тому неймовірно страждати, йти на крайні вчинки;
- пісня хору поступається монологам і діалогам героїв (але все одно залишається).

5. Аттична комедія

Комедія (від грецьких *komos* – весела процесія та *ode* – пісня) – драматичний твір, в якому висміюються негативні людські якості, суспільні і побутові явища.

Структура комедії:

1. Пролог (тема п'єси і майбутнього змагання персонажів).
2. Парод (перший виступ хору).
3. Агон (суперечка між дійовими особами).
4. Парабаса (партія хору, звернена до глядачів).
5. Епісодії і стасими (діалоги персонажів, у які з піснями втручався хор).
6. Ексод (заклучна пісня хору).

Здобутки Арістофана, “батька комедії” у розвитку жанру:

- комедії Арістофана – синтез глибокого оптимізму та віри в силу духу та безмежні можливості народу;
- сатиричне змалювання керівників держави, псевдонауковців, бюрократів, продажних ораторів та ін.;
- яскрава, виразна мова;
- дотепні жарти (часом брутальні), гострі вирази, цікаві порівняння;
- діалектизми, просторіччя;
- пародія.

6. Характеристика римської літератури

1. Література епохи Республіки

1. Долітературний період (до середини III ст. до н. е.): фольклор, усна словесність (в основі – релігійні вірування), примітивна драма, родовий епос, обрядові пісні, міські хроніки, юридичні тексти.

2. Період ранньої римської літератури (до середини II ст. до н. е.).

Перший поет Риму – Лівій Андронік. Ставив комедії і трагедії за грецькими зразками. Переклав латинською мовою поему «Одіссея» Гомера. Плавт і Теренцій – римські комедіографи.

3. Література періоду громадянських воєн (до 31 р. до н. е.).

Політична еліта не здатна керувати великою державою. Країною прокотилися повстання рабів, міжусобна боротьба. Це мало великий вплив на літературу. Зникали деякі жанри, зрідка з'являлися нові. Цей період літератури позначений творчістю Цицерона, Юлія Цезаря, Лукреція, Катутла.

II. Римська література епохи Імперії

1. Література ранньої Імперії (до 30 – 40-х років н. е.).

Піднесення літератури пов'язано з піднесенням держави (республіка поступається місцем імперії, на чолі – монарх); правителем у Римі стає Октавіан Август («близький до Бога»), знавець літератури і мудрий керівник. Домінуюча риса політики – підтримка інтелігентних людей і заохочення до творчості всіх, хто має хист і бажання. Незаперечна заслуга монарха – зміцнення римської родини (закон про податок на бездітність, пільги багатодітним громадянам, покарання за подружню невірність, та аморальну поведінку) та будівництво у місті (реставрація понад 80 храмів, зведення Форуму Августа (величний театр), Пантеону (храм усім богам) тощо).

«Золотий вік» римської літератури. Уславлення Августа було найвищим завданням літератури. Новинки поезії – *рецитації* – прилюдні декламації віршів.

Гай Цільній Меценат (між 74-6–8 рр. до н. е.) – римський вершник, вельможа, сприяв посиленню авторитету монарха, наблизивши до нього найвидатніших поетів Вергілія, Горація, Варія, Проперція. Вони очолили *апологетичний напрям* в літературі (звеличував особу імператора і створені ним порядки).

Гурток Валерія Мессала Корвіна (64 р. до н. е. – 13 р. н. е.): поети Валгій Руф, Овідій, Тібулл, Сульпіцій ставилися до Августа стримано і намагалися його не згадувати у своїх творах. Їхній напрям умовно називають *нейтралістським*.

Опозиційний напрям – очолюваний Асінієм Полліоном (76 р. до н. е. – 5 р. н. е.) – автором багатьох історичних творів, принциповим критиком. Учасники напряму не торкаються політичних проблем, дають лише доброзичливі зауваження щодо морально-родинних реформ Августа.

Після піднесення у «вік Августа» починається поступовий занепад поезії, домінують розважальні декламації (*контроверсії* – судові промови, в яких фігурують вигадані особи та ситуації, конфлікти розгортаються між почуттями і обов'язками; *сваросії* – промови-роздуми міфологічних чи

історичних осіб, що потрапляли в пікантні ситуації). Контroversії і сваросії були змаганнями промовців, де особливо цінували ораторську майстерність.

2. Література пізнішої Імперії (до кінця V ст. н. е.).

Філософія стоїцизму у творчості Сенеки. Сатири Флакка. Плебейська література: Федр – засновник віршованої байки в Римі. Творчість Апулея.

7. Театр і драматургія в Римі

Вистави у Римі влаштовували на честь певних урочистих подій або на релігійні свята. Час виникнення невідомий. Найдавніші свята – Великі ігри – на честь бога Юпітера (процесії, змагання). З III ст. до н.е. Плебейські ігри – ставлять комедії та трагедії, Флори – на честь пробудження природи. На підтвердження думка – спочатку – тимчасові дерев'яні театр, пізніше (II ст. до н.е.) – робили сцену і амфітеатр, де всі глядачі стояли. Сидячі місця будувати не хотіли (комфорт розбещує суспільство). Театри були приблизно на 15 тис. місць (складна техніка для зміни декорацій, сценічні ефекти, опускання і піднімання завіси). Актори – чоловіки. До них ставилися із презирством (тілесні покарання за погану гру, штрафи, відсутність права участі у виборах). Зі встановленням Імперії зростає авторитет актора. Спочатку масок не було (маленькі приміщення для вистави). Зі збільшенням театральних приміщень з'являються маски (традиційні – з ново-аттичної комедії: лихваря, парасита, доброчесної гетери, юнака і старого, хитрого раба). Комедії – найпопулярніший жанр. Трагедії ставили, але їх відвідували дуже неохоче. Серйозне не сприймалося. Весела комедія Плавта знаходила свого глядача – паліата (комедія плаща), тогата – комедія Італії (плащ – тога). Ателлана – старовинна народна фарсова комедія («Макк-трактирник», «Папп-орач», «Всиновлений Буккон») – критика соціальних явищ. Основа деяких комедій – народний *мім* – п'єса, в якій дозволяється виступати жінкам без масок.

Плавт – актор, пише п'єси, сюжети запозичує з аттичної комедії. До нас дійшло 20 комедій: «Хвалькуватий воїн», «Вітівки парасита», «Псевдол», «Скарб» тощо. Автор робить ставку на сміх (комічні сварки, ляпаси на сцені, брутальні вирази), тогочасному римському глядачеві потрібні були гострі враження, а література не викликала великого захоплення.

Художні особливості комедій Плавта:

- персонажі розмовляють живою мовою;
- велика кількість військових термінів;
- прийом пародіювання;
- постійне звернення акторів до глядачів, як до безпристрасних;
- герої комедій – раби;
- змішування грецьких реалій з римськими;
- антигрецька політика.

Теренцій – раб за походженням, мав меншу популярність ніж Плавт. Написав 6 комедій: «Андріянка», «Свекруха», «Самобичуватель», «Євнух», «Форміон», «Брати».

Художні особливості комедій Теренція:

- орієнтація на еліту (обмежена аудиторія);
- уникнення всього, що викличе сміх (комедія «Свекруха» двічі провалювалася);
- увагу звертає на характери героїв, причини їхніх вчинків;
- всі герої мають позитивні і негативні риси;
- літературна мова (відсутність брутальності, лайки);
- атмосфера серйозності.

Цитати Теренція:

Скільки людей – стільки думок.

Найдавніший друг – найкращий.

Не черпають воду решетом.

Пощастило навчитися тому, хто навчився на чужій біді.

Своя сорочка ближча до тіла.

Сенека – римський філософ, драматург. Його перу належить трактат «Про милосердя» – образ ідеального монарха, який поєднав м'якість і суворість. Також пише трагедії: «Медея», «Федра», «Едіп», «Агамемнон» та ін. В основі – міфологічні сюжети, насичені кривавими ефектами, сценами вбивств і злочинів.

Художні особливості трагедій Сенеки:

- відсутність логічно розвиненого сюжету;
- герої сповнені пристрастями, тому вони жорстокі і невмолимі;
- інколи образи позбавлені динаміки;
- нагромодження жахів.

8. Творчість Вергілія

Публій Вергілій Марон (70–19 рр. до н. е.) – найвидатніший поет епохи Октавіана Августа. Творчість Вергілія відкриває поема «Еклоги», відома під назвою «Буколіки». Ця збірка складається з 10 віршів-еклог про життя пастухів на лоні чарівної природи.

Найбільш відома IV еклога збірки, в якій розповідається про чудесного новонародженого, що змінить світ і принесе на землю «золотий вік». Цей загадковий образ у наступні століття викликав чимало суперечок. В епоху Середньовіччя вважалося, що Вергілій геніально передбачив появу Христа й панування християнської релігії у всьому світі, за що був оголошений «християнином до Христа». Це, по-перше, врятувало твори великого римського поета від знищення у період раннього Середньовіччя, по-друге, зробило латину офіційною мовою християнської церкви. Безумовно, у процесі написання IV еклоги Вергілій був далекий від пророцтв.

Після появи «Буколік» Вергілій стає одним з найвідоміших римських поетів. Він входить до літературного кола, очолюваного Меценатом – близьким другом Октавіана Августа. Саме Октавіану та Меценату поет присвячує свій наступний твір – дидактичну поему «Георгіки», яку писав упродовж семи років (37–30 рр. до н. е.).

Основна ідея твору – поетизація і пропаганда життя в сільській місцевості, ідеалізація сільськогосподарської праці. Ця тема була актуальна й корисна для держави та політики Октавіана Августа, який, значно скорочуючи римську армію, наділяв земельними ділянками колишніх солдат та офіцерів. Поема складається із чотирьох частин, присвячених основним видам сільськогосподарської праці: землеробству, садівництву, виноградарству та бджолярству. Вергілій творчо використовує досвід попередньої художньої і спеціальної літератури, серед якої чільне місце посіла поема грецького поета Гесіода «Роботи і дні». У «Георгіках» людина представлена як частка природи, яка зобов'язана жити й працювати за її законами. Як дидактичний твір, що має загальнолюдську спрямованість, поема має не тільки філософський, але і повчальний характер, бо містить чимало життєвих і господарських порад, що свідчать про любов і знання автором умов сільського життя, сільської праці. Головне для Вергілія – показати моральні й економічні переваги життя і праці на землі.

Найкращим твором Вергілія вважається епічна поема «Енеїда», написана на прохання Октавіана Августа. Робота над поемою почалася у 29 р. до н.е. і продовжувалася до смерті поета. Написання поеми мало певну мету:

1) створити у римській літературі твір, подібний до героїчного епосу Гомера.

2) художньо відтворити історію заснування войовничої держави – Риму.

3) розповісти про славетний рід Октавіана Августа і божественне призначення його влади.

Художня своєрідність поеми «Енеїда»:

- піднесеність, урочистість, пафосність;
- виразність;
- образність;
- тонке використання класичної латинської мови;
- активна позиція автора у творі;
- авторські коментарі: від схвалення до засудження вчинків героїв;
- вдосконалення художніх засобів Гомера: індивідуалізація героїв, порівняння, протиставлення, описи природи тощо;
- зацікавлення внутрішнім світом героїв.

9. Творчість Горація

Квінт Горацій Флакк (65–8 рр. до н. е.) — римський поет, майстер малої ліричної форми. Його перші поезії – «Еподи», насмішкваті двовірші, в яких довгий рядок чергується з коротким. Збірка складається з 17 поезій. Теми здебільшого буденні, творчій манері поета притаманне зосередження уваги на побуті. Паралельно Горацій пише «Сатири» – дві збірки поезій, в яких піднімає моральні, філософські, мистецькі проблеми.

До 13 р. до н. е. Горацій створив 4 книги од різноманітної тематики: звернення до друзів, кохання, думки про швидкоплинність життя, заклики до громадянського примирення, вічність поезії, прославлення Августа.

Розмірковуюючи про значення своєї творчості, про місце поета і поезії в системі людського буття у знаменитій оді (кн. 3, ода 30) «Пам'ятник» («Exegi monumentum») Горацій переконливо доводить, що поет смертний, але його твори — вічні.

Значне місце у творчому доробку Горація належить «Посланням». Роздуми про спокій, свободу духу, подолання нерозумних бажань домінують в ідейному просторі поезії першої книги (20 р. до н. е.). Великий інтерес в історико-літературному аспекті становить друга книга «Послань», яка складається з трьох листів: «До Августа», «До Флори», «Послання до Пізонів», відоме в літературі під назвою «Про мистецтво поезії». У «Посланні до Флори» Горацій скаржиться на мінливість читацьких смаків, на хвалькуватих поетів, котрі визнають лише свій талант.

Свої погляди на поезію Горацій докладно викладає у двох посланнях. У «Посланні до Августа», яке було створене за бажанням імператора, Горацій підкреслює культурне і моральне значення поезії, яка формує і направляє людину, втішає і приносить зцілення. Простота, стислість і зрозумілість змісту в поєднанні з виваженістю та продуманістю форми — суть успіху поетичного твору. У «Посланні до Пізонів» («Про мистецтво поезії») Горацій говорить про божественне призначення поетичного твору, який справляє естетично-виховний вплив на читача.

10. Творчість Овідія

Публій Овідій Назон (43 р. до н. е. – 18 р. н. е.). З дитинства захоплюється поезією. До цього часу відомими поетами були Тібулл і Проперцій. Їхня творчість мала значний вплив на творчість Овідія.

У молодому віці Овідій написав 3 книги «Любовних елегій». Головна тема – кохання у різних формах. Ці вірші були дуже популярними. Їх декламували молоді люди, писали до них музику. Овідія назвали співцем кохання.

«Наука кохання» – дидактична поема, поради для закоханих (як підкорити, як утримати кохання) у трьох книгах. Перша книга – поради щодо пошуку об'єкта кохання та його завоювання, у другій розповідається про те, як зберегти кохання, третя містить настанови жінкам проти чоловіків. Дотепна поема стала цінним джерелом вивчення моралі, звичаїв, смаків епохи Августа.

«Ліки від кохання» – поради, як позбутися почуттів. Все, що описано у цих творах, базувалося на власному досвіді поета. Автор радить позбутися лінощів, бездіяльності. Уникати місця, в яких буває кохана жінка. Якщо образ постає перед очима, шукати в ньому негативне, виявляти фізичні вади.

Книга **«Фасти»** – спроба зображення історії Римської держави. (походження і проведення народних свят, обрядів). Вона залишилася незавершеною. Паралельно Овідій працює над книгою **«Метаморфози»**. Це міфологічний збірник оповідань про чудесні перевтілення богів, другорядних божеств і людей на тварин, рослин, камені й зірки, який виник під впливом грецьких і римських письменників. Збірка поділена на 15 книг,

охоплює 200 перевтілень. Єдиного принципу об'єднання міфологічних сюжетів у поета не було.

З появою цих двох книг поета ставлять в один ряд з Вергілієм, Горацієм. Далі – творчість років заслання в м. Томи, де поет доживає свій вік (8 р. н. е.). Овідій пише 5 книг “Скорботних елегій” і 4 “Послань з Понта”.

Значення творчості:

- еротичні твори – вершина любовної літератури;
- творчість Овідія – поштовх до середньовічної любовної поезії;
- жанри поезії трубадурів постали з віршів Овідія;
- «Метаморфози» – невичерпне джерело сюжетів для художників і митців епохи Відродження, також для композиторів, які працювали над балетами і операми.

ТЕМИ І ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

1. Міфи стародавньої Греції

План

1. Міф та джерела його вивчення.
2. Міф як світоглядно-естетичний феномен.
3. Міфи про походження світу, зміну поколінь богів.
4. Божества олімпійського пантеону.
5. Міфи про розвиток людського суспільства. Легенди про героїв.

Завдання:

1. Назвіть письменників, які оспівували образ Прометея в літературі.
2. Назвіть художників, які писали картини на міфічні сюжети.

Література

1. Антична література / За ред. А. А. Тахо-Годі. – К., 1976.
2. Аполлотор. Мифологическая библиотека. – Л., 1972.
3. О происхождении богов / Сост. И.В.Шталь. – М., 1990.
4. Кун Н.А. Легенды и мифы древней Греции. – М., 1975.
5. Мифы народов мира. Энциклопедия. Т. 1-2. – М., 1980, 1982 и др.
6. Мифологический словарь. – М., 1985 и др.
7. Тахо-Годи А.А. Греческая мифология. – М., 1989.
8. Андреев Ю.В. Поэзия мифа и проза истории. – Л., 1990.

2. Героїчні поеми «Іліада» та «Одіссея» – відображення соціально-економічного та політичного устрою

План

1. «Іліада» та «Одіссея» як історичне джерело.
2. Взаємини богів і людей під час Троянської війни.
3. Землеробство і тваринництво.
4. Розвиток ремесла і торгівлі.
5. Життя рабів.
6. Образи головних героїв: Ахілла, Гектора, Патрокла, Пріама.
7. Художні засоби поеми.

Завдання: напишіть доповідь на тему: «Тема родини та її значення у поемі Гомера «Одіссея»».

Література

1. Антична література / За ред. А. А. Тахо-Годі. – К., 1976.
2. Гомер. Іліада. Одіссея. (Будь-яке видання).
3. Ленцман Я.А. Рабство в микенской и гомеровской Греции. – М., 1963.
4. Андреев Ю.В. Раннегреческий полис (гомеровский период). – Л., 1976.

3. Афіньська трагедія. Есхіл «Прометей закутий», Софокл «Антигона», Евріпід «Медея»

План

1. Походження драми.
2. Громадянський смисл трагедії Есхіла.
3. Проблема відповідальності та свободи вибору.
4. Феномен античного суспільства: жінка, яка приймає самостійне рішення.
5. Спільне та відмінне у героїнь Софокла та Евріпіда.

Завдання:

- 1) порівняти грецький міф про Прометея з сюжетом трагедії, знайти відмінності;
- 2) написати повідомлення на тему: «Художні особливості трагедій Есхіла, Софокла, Евріпіда».

Література

1. Антична література / За ред. А. А. Тахо-Годі. – К., 1976.

2. Антична література. Греція. Рим. (Хрестоматія) / Упоряд. Т. В. Михед, Ю. В. Якубіна. – К., 2006.
3. Античний театр / Укл. В. І. Пащенко. – К., 2001.
4. Содомора А. Жива античність. – К., 1983.
5. Тронский И. М. Истрия античной литературы. – М., 1988.
6. Шалагінов Б. Б. Зарубіжна література: від античності до початку ХІХ ст. – К., 2004.

4. Аттична комедія. Арістофан «Лісістрата»

План

1. Факти з життя і творчості Арістофана.
2. Структурні особливості аттичної комедії.
3. Сутність конфлікту у комедії “Лісістрата”.
4. Моральні пріоритети Арістофана.

Завдання: підготувати есе на тему: «Елементи комічного у п'єсах Арістофана»

Література

1. Антична література / За ред. А. А. Тахо-Годі. – К., 1976.
2. Античний театр / Укл. В. І. Пащенко. – К., 2001.
3. Пащенко В. І., Пащенко Н. І. Антична література. – К., 2001.
4. Підлісна Г. Н. Антична література. – К., 1992.
5. Підлісна Г. Н. Антична література для всіх і кожного. – К., 2003.

5. Творчість Вергілія. Поема «Енеїда»

План

1. Творчість Вергілія в контексті римської літератури.
2. Чесноти Енея як людини і вождя.
3. Цитатна характеристика Енея.
4. Особливості художньої мови поеми “Енеїда”.
5. Прояв соціального замовлення у поемі.

Завдання: підготувати есе на тему: «Трактування долі, богів, людини в поемі «Енеїда» Вергілія».

Література

1. Антична література / За ред. А. А. Тахо-Годі. – К., 1976.
2. Пащенко В. І., Пащенко Н. І. Антична література. – К., 2001.
3. Підлісна Г. Н. Антична література для всіх і кожного. – К., 2003.

4. Шалагінов Б. Б. Зарубіжна література: Від античності до початку XIX ст.. – К., 2004.

6. Творчість Горація. Оди. Елегії

План

1. Горацій – класик римської літератури.
2. Тематика та поетика од.
3. Поетична своєрідність елегій.
4. Відомі митці про творчість Горація.

Завдання: підготувати есе на тему: «Сприйняття поезії Горація сучасним читачем».

Література

1. Антична література. Греція. Рим. (Хрестоматія) / Упоряд. Т. В. Михед, Ю. В. Якубіна. – К., 2006.
2. Антична література: Хрестоматія / Упор. О. І. Білецький. – К., 1968.

7. Творчість Овідія. «Метаморфози»

План

1. Загальна характеристика творчості Овідія.
2. Художній стиль та світоглядні домінанти Овідія.
3. «Метаморфози» як міфологічна енциклопедія.
4. «Метаморфози» як розважальне читання.

Завдання: підготувати короткий переказ одного, на вибір, з епізодів поеми.

Література

1. Антична література: Довідник. – К., 1993.
2. Лісовий І. Античний світ у термінах, іменах і назвах. – К., 1988.
3. Пащенко В. І., Пащенко Н. І. Антична література. – К., 2001.

8. Творчість Апулея. «Метаморфози, або Золотий осел»

План

1. Життя і творчість Апулея.
2. “Апологія” – зразок римського красномовства.
3. Сюжет і композиція роману “Метаморфози”.
4. Сутність естетичної та дидактичної позицій автора роману.
5. Пародійна майстерність автора.

Завдання:

- 1) підготувати короткий переказ однієї з новел роману (на вибір);
- 2) підготувати до перевірки читацький щоденник з короткими переказами творів античних митців.

Література

1. Антична література / За ред. А. А. Тахо-Годі. – К., 1976.
2. Пащенко В. І., Пащенко Н. І. Антична література. – К., 2001.
3. Шалагінов Б. Б. Зарубіжна література: від античності до початку ХІХ ст.. – К., 2004.

**САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ.
ТЕМИ ДЛЯ РЕФЕРАТІВ**

1. Політична тенденція поеми Вергілія «Енеїда» та її художнє втілення.
2. Образ Прометея: міфологічна основа, трактування Есхіла, подальша доля в літературі.
3. Новаторське переосмислення міфологічної легенди в трагедії Евріпіда «Медея».
4. Тема сільського життя в ідиліях Феокріта.
5. Роман Лонга «Дафніс і Хлоя»: обґрунтування жанру та жанрової своєрідності.
6. Богині та героїні в поемі Гомера «Одіссея» (риси індивідуальності, роль жіночих образів у поемі).
7. Інтерпретація міфологічного матеріалу в гімнах Каллімаха (ідейно-художні відкриття поета).
8. Епоха Гесіода та її поетичне відтворення в епопеї «Роботи і дні».
9. Епоха Есхіла. Ідейний зміст трагедії «Прометей Закутий», суть трагічного конфлікту.
10. Епоха Евріпіда. Роздуми автора про трагічну долю людини («Іполіт»).
11. «Золотий вік Августа» в Римі – його відображення в одах Горация.
12. Творчість Ювенала – реакція на римську дійсність «срібного віку».
13. Майстерність зображення характерів та психологічний аналіз в комедії Плавта «Хвалькуватий воїн» / Теренція «Свекруха».
14. Образи воїнів у поемі Гомера «Іліада»: прояв ознак індивідуальності.
15. Постійні епітети як засіб характеристики героїв в епопеях Гомера.
16. Епічний гіперболізм і фантастика в поемі Гомера «Одіссея».
17. Контраст і паралелізм як художній прийом в трагедії Софокла «Антигона».
18. Значення інтриги в комедії Плавта «Псевдол», засоби створення комічного ефекту.

19. Принцип гри в комедії Арістофана «Жаби».
20. Проблеми родини і виховання в комедії Арістофана «Хмари».

СПИСОК ТЕКСТІВ ДЛЯ ОBOB'ЯЗKOBOTO ПPOЧИТАННЯ

1. Гомер «Іліада», «Одіссея».
2. Гесіод «Роботи і дні».
3. Есхіл «Прометей прикутий».
4. Софокл «Антигона», «Цар Едіп».
5. Евріпід «Медея».
6. Арістофан «Лісістрата».
7. Вергілій «Енеїда».
8. Овідій «Метаморфози».
9. Горацій Сатири. Оди. Послання.
10. Апулей «Метаморфози або Золотий Осел».
11. Петроній «Сатирикон».
12. Лукрецій «Про природу речей».

ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

Змістовий модуль 1. Література Давньої Греції

Тема 1. Загальна характеристика античної літератури. Мова давньогрецької літератури. Давньогрецька писемність і подальша доля пам'яток літератури. Джерела історії давньогрецької літератури.

Тема 2. Гомерівський епос. Сказання про Троянську війну. «Гомерівські гімни».

Тема 3. Лірика ранньої класики. Історичні умови виникнення лірики. Виконання. Версифікація.

Тема 4. Афінівська трагедія. Грецький театр: організація, театральні прилади, актори, публіка, маски.

Тема 5. Аттична комедія. Арістофан. Елементи комічного у творчості Арістофана.

Змістовий модуль 2. Література Давнього Риму

Тема 1. Загальна характеристика римської літератури. Грецька література періоду римської експансії. Народна творчість. Ораторське мистецтво.

Тема 2. Творчість Вергілія. Ідейний аналіз поеми «Георгіки».

Тема 3. Творчість Горація. Реалії сучасного поету життя та відображення їх в поетичних творах.

Тема 4. Творчість Овідія. Проблема поета і влади.

ПИТАННЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Географія і хронологія античної літератури.
2. Міфологія як форма мислення.
3. Олімпійські боги – їх образи і функції в еллінській міфології.
4. Міфологічні герої Давньої Еллади: Геракл, аргонавти, Орфей.
5. Походження світу в еллінському міфі та Старому заповіті: порівняння.
6. Характеристика давньогрецького епосу.
7. Образи богів та способи їх характеристики в «Іліаді».
8. Образ Ахіллеса в «Іліаді».
9. Образ Гектора та його місце в «Іліаді».
10. Сюжет і композиція «Іліади» та «Одіссеї».
11. Образ Одиссея у гомерівському епосі.
12. Образи богів у «Одіссеї».
13. Дидактичний епос Гесіода.
14. Лірика Лесбоса: теми та форми поезії Алкея і Сапфо.
15. Анакреонт і анакреонтика.
16. Проза Давньої Греції: байки Езопа, древні мудреці та логографи.
17. Аналіз трагедії Есхіла «Прометей закутий»
18. Сюжет та конфлікт трагедії Софокла «Цар Едіп».
19. «Медей» Евріпіда: конфлікт та характери.
20. Своєрідність трагедії Евріпіда «Іфігенія в Тавриді».
21. Побудова, проблематика, образи комедій Арістофана.
22. Афінське політичне життя у комедіях Арістофана.
23. Система поглядів Арістотеля на літературу у «Поетиці».
24. Порівняльні життєписи Плутарха.
25. Новаторство Есхіла.
26. Художні досягнення Софокла.
27. Новаторство Евріпіда.
28. Джерела римської літератури та римська міфологія.
29. Періодизація римської літератури.
30. «Золотий вік» римської літератури.
31. Історичне значення римської літератури.
32. Римська комедія та її відношення до грецьких зразків: Плавт та Менандр.
33. Поема Лукреція «Про природу речей» та філософія Епікура.
34. Етапи творчості Вергілія. Її значення для літератури наступних століть.
35. Поема «Енеїда» Вергілія та її відношення до гомерівської традиції.
36. Сюжет та композиція поеми «Енеїда» Вергілія.
37. Трагування богів, долі, людини у поемі «Енеїда».
38. Ідеї та жанри поезії Горація.
39. «Оди» Горація.

40. Роздуми про поезію у віршах Горація «Пам'ятник», «Послання до Пізонів».
41. Творчість Овідія.
42. «Любовні елегії» Овідія – їх неповторність та естетичне значення.
43. «Метаморфози» Овідія: композиція та філософія поеми.
44. Грецька міфологія в інтерпретації епічних поетів Риму («Енеїда» Вергілія та «Метеморфози» Овідія).
45. Римська сатира. Горацій, Ювенал.
46. Байки Езопа та Федра.
47. Роман «Сатирикон» Петронія, структура, персонажі.
48. «Метаморфози» Апулея та його місце в історії жанру.
49. Ідейна композиція роману Апулея та його побудова. Роль міфу в романі.
50. Театр і драматургія в Римі (Плавт, Теренцій, Сенека).

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДО АНТИЧНОГО ПЕРІОДУ

Базова

1. Антична література / За ред. А. А. Тахо-Годі. – К., 1976.
2. Антична література. Греція. Рим. (Хрестоматія) / Упоряд. Т. В. Михед, Ю. В. Якубіна. – К., 2006.
3. Антична література: Довідник. – К., 1993.
4. Антична література: Хрестоматія / Упорядкував О. І. Білецький. – К., 1968.
5. История всемирной литературы: в 8 т. – Т. 1. / Ред. коллегия: И. С. Брагинский, Н. И. Балашов, М. Л. Гаспаров, П. А. Гринцер. – М., 1983.
6. Пащенко В. І., Пащенко Н. І. Антична література. – К., 2001.
7. Підлісна Г. Н. Антична література. – К., 1992.
8. Підлісна Г. Н. Антична література для всіх і кожного. – К., 2003.
9. Радциг С. И. История античной литературы. – М., 1982.
10. Тронский И. М. История античной литературы. – М., 1988.
11. Шалагінов Б. Б. Зарубіжна література: від античності до початку ХІХ ст. – К., 2004.

Допоміжна

1. Аверинцев С. С. Образ античности. – СПб., 2004.
2. Античний театр / Укл. В. І. Пащенко. – К., 2001.
3. Гаспаров М. Л. Занимательная Греция. – М., 2000.
4. Гаспаров М. Л. Об античной поэзии. – СПб., 2000.
5. Кун М. А. Легенди і міфи стародавньої Греції. – К., 1993.
6. Лісовий І. Античний світ у термінах, іменах і назвах. – К., 1988.
7. Лосев А. Ф. Гомер. – М., 1960.
8. Мифы народов мира. Энциклопедия. Т. 1-2. – М., 1980, 1982 и др.

9. Мифологический словарь. – М., 1985 и др.
10. Содомора А. Жива античність. – К., 1983.
11. Шталь И. В. Художественный мир гомеровского эпоса. – М., 1983.
12. Ярхо В. Н. Драматургия Эсхила и некоторые проблемы древнегреческой трагедии. – М., 1978.
13. Ярхо В. Н. Аристофан. – М., 1954.
14. Ярхо В. Н., Полонская К. П. Античная лирика. – М., 1967.
15. Ярхо В. Н., Полонская К. П. Античная комедия. – М., 1979.

МОДУЛЬ 2

ЛІТЕРАТУРНІ ПЕРІОДИ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ ТА ВІДРОДЖЕННЯ

Пояснювальна записка

Метою МОДУЛЯ 2 є ознайомлення з літературою та літературною критикою доби Середньовіччя та доби Відродження, розвиток гуманістичної культури студентів, виховання у них творчих життєвих орієнтирів, уміння спілкуватися з творами мистецтва слова. З огляду на те, що література – це надзвичайно багатий, сповнений образів, звуків, кольорів спосіб розуміння світу, перед студентами ставляться наступні **завдання**:

- розширювати читацький досвід;
- розвивати критерії для орієнтації в океані сучасних друкованих видань;
- виховувати толерантність до іншої точки зору, повагу до інших національних традицій;
- формувати уміння усвідомлювати національну своєрідність української літератури та її внесок у скарбницю світової культури;
- готуватися до життєдіяльності у полікультурному просторі.

Основні вимоги до знань та вмінь студентів

Студенти повинні знати:

- основні особливості історико-культурної доби;
- основні літературні напрямки та течії;
- головні етапи життєвого та творчого шляху письменників;
- сюжет, особливості композиції, системи образів вивчених творів;
- головні чинники, проблеми духовного життя героїв;
- жанрові особливості прочитаних творів;
- естетичне, загальнолюдське і конкретно-історичне значення творів;
- характерні особливості індивідуального стилю письменника;
- основні ознаки теоретичних понять, визначених програмою.

Студенти повинні вміти:

- вдумливо читати і критично оцінювати художні твори;

- визначати основну проблематику, сюжет, композицію, систему образів, виражально-зображувальні засоби мови;
- розгорнуто пояснити й обґрунтувати внутрішній світ героя у єдності його світоглядних та ціннісних чинників;
- порівнювати героїв твору (або різних творів);
- аналізувати художні твори в єдності змісту та форми;
- виявляти авторську позицію;
- порівнювати твори, що належать до різних національно-культурних традицій (на рівнях окремих образів, сюжетів, тем, проблематики, поетики, літературно-естетичних систем);
- обґрунтовувати свою оцінку прочитаних творів;
- готувати усні й письмові роботи, різні за обсягом, характером і жанром;
- складати плани і конспекти літературно-критичних статей.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН МОДУЛЯ 2

№	Назва теми	Загальна кількість годин	лекцій	семінар	Самос.роб.
	Змістовий модуль 1: Література Середньовіччя та першої половини XVI ст.				
1	Вступ. Історико-культурні передумови формування середньовічної літератури. Зародження літературної критики. Ознайомлення із зразками давнього епосу різних народів Європи.	2	1	-	1
2	Перехід до доби Відродження. Данте Аліг'єрі — останній поет Середньовіччя і перший поет Нового часу	2	-	1	1
3	Гуманістичний пафос літератури і культури доби Відродження. «Божественна комедія» Данте — філософсько-художній синтез середньовічної культури	2	-	1	1
4	Ф. Петрарка — великий Учитель гуманізму «Книга пісень» — лірична сповідь Ф. Петрарки	2	1	-	1
5	Боротьба за ренесансний реалізм. «Декамерон» Дж. Боккаччо — новий світогляд і нова мораль. Життєвий шлях Дж. Боккаччо. Ранні твори.	2	1	-	1
	Всього за модуль 1:	10	3	2	5
	Змістовий модуль 2: Література другої половини XVI ст.				
6	Ф. Рабле — видатний письменник і діяч культури Відродження. Новий гуманістичний погляд на людину і систему виховання. «Гаргантюа і Пантагрюель» Ф. Рабле — одна із художніх вершин	2	-	1	1

	доби Відродження.				
7	Мігель де Сервантес Сааведра — іспанський письменник і корифей художньої літератури доби Ренесансу. Життя та творча доля М.Сервантеса. «Дон Кіхот» — пародія на лицарський роман.	2	1	-	1
8	Реалістичне зображення і широке охоплення соціальної дійсності в романі «Дон Кіхот» М. Сервантеса. Конфлікт між ідеалом і дійсністю	2	-	1	1
9	Вільям Шекспір — найушлавленіший англійський поет і драматург доби Відродження	2	1	-	1
10	Велич і краса справжнього кохання у трагедії Шекспіра «Ромео і Джульєтта»	2	-	1	1
11	Сонет у творчій палітрі В.Шекспіра. Жанрові ознаки сонету: побудова, представники. Відмінність сонетів Петрарки і Шекспіра.	2	-	1	1
12	Багатогранність і динаміка характерів у комедіях В. Шекспіра. Багатство і розмаїття, вишуканість і гумор комедій Шекспіра: «Багато галасу даремно», «Дванадцята ніч», «Приборкання норовливої», «Багато галасу з нічого».	2	-	1	1
13	Трагедії В. Шекспіра — енциклопедія людських пристрастей. Людські характери, почуття і пристрасті в трагедіях Шекспіра: «Гамлет», «Отелло», «Король Лір», «Макбет».	1	-	-	1
14	Характер постановки вирішення трагічної проблеми в трагедії В. Шекспіра «Гамлет». Джерело сюжету трагедії. Історія створення, її сюжетна основа. Образ Гамлета — європейського інтелігента, носія ренесансних ідеалів.	2	-	1	1
15	Д. Чосер — один із засновників англійської літератури Нового часу. Нариси життя та творчості. Поетична діяльність Чосера. Збірник віршованих оповідань — «Кентерберійські оповідання».	2	1	-	1
	Всього за модуль 2:	19	3	6	10
	Всього годин:	29	6	8	15

ТЕМАТИКА ЛЕКЦІЙ

№	НАЗВА ТЕМИ	Кількість годин
1	Вступ. Історико-культурні передумови формування середньовічної літератури. Зародження літературної критики. Давній епос європейських народів: «Беовульф», «Едда», «Пісня про Роланда», «Трістан та Ізольда», «Пісня про мого Сіда», «Епос про	1

	нібелунгів».	
2	Гуманістичний пафос літератури і культури доби Відродження. «Божественна комедія» Данте — філософсько-художній синтез середньовічної культури	1
3	Ф. Петрарка — великий Учитель гуманізму «Книга пісень» — лірична сповідь Ф. Петрарки	1
4	Боротьба за ренесансний реалізм. «Декамерон» Дж. Боккаччо — новий світогляд і нова мораль. Життєвий шлях Дж. Боккаччо. Ранні твори.	1
5	Ф. Рабле — видатний письменник і діяч культури Відродження. Новий гуманістичний погляд на людину і систему виховання. «Гаргантюа і Пантагрюель» Ф. Рабле — одна із художніх вершин доби Відродження.	1
6	Мігель де Сервантес Сааведра — іспанський письменник і корифей художньої літератури доби Ренесансу. Життя та творча доля М. Сервантеса. «Дон Кіхот» — пародія на лицарський роман.	1
7	Вільям Шекспір — найушлавленіший англійський поет і драматург доби Відродження	1
8	Сонет у творчій палітрі В.Шекспіра. Жанрові ознаки сонету: побудова, представники. Відмінність сонетів Петрарки і Шекспіра.	1
9	Д. Чосер — один із засновників англійської літератури Нового часу. Нариси життя та творчості. Поетична діяльність Чосера. Збірник віршованих оповідань — «Кентерберійські оповідання».	1

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№	Назва теми	Кількість годин	Кількість отриманих кредитів (бали)
1	Вступ. Історико-культурні передумови формування середньовічної літератури. Зародження літературної критики. Давній епос європейських народів: «Беовульф», «Едда», «Пісня про Роланда», «Трістан та Ізольда», «Пісня про мого Сіда», «Епос про нібелунгів».	2	Доповідь – 5 Доповнення – 2 Контрольна робота – 2
2	Перехід до доби Відродження.	2	Доповідь – 5 Доповнення – 2

	Данте Аліг'єрі — останній поет Середньовіччя і перший поет Нового часу		Контрольна робота – 2
3	Гуманістичний пафос літератури і культури доби Відродження. «Божественна комедія» Данте — філософсько-художній синтез середньовічної культури	2	Доповідь – 5 Доповнення – 2 Контрольна робота – 2
4	Ф. Рабле — видатний письменник і діяч культури Відродження. Новий гуманістичний погляд на людину і систему виховання. «Гаргантюа і Пантагрюель» Ф. Рабле — одна із художніх вершин доби Відродження.	2	Доповідь – 5 Доповнення – 2 Контрольна робота – 2
5	Реалістичне зображення і широке охоплення соціальної дійсності в романі «Дон Кіхот» М. Сервантеса. Конфлікт між ідеалом і дійсністю	2	Доповідь – 5 Доповнення – 2 Контрольна робота – 2
6	Велич і краса справжнього кохання у трагедії В. Шекспіра «Ромео і Джульєтта»	2	Доповідь – 5 Доповнення – 2 Контрольна робота – 2
7	Багатогранність і динаміка характерів у комедіях В. Шекспіра. Багатство і розмаїття, вишуканість і гумор комедій В. Шекспіра: «Багато галасу даремно», «Дванадцята ніч», «Приборкання непокірливої», «Як вам це подобається».	2	Доповідь – 5 Доповнення – 2 Контрольна робота – 2
8	Трагедії В. Шекспіра — енциклопедія людських пристрастей. Людські характери, почуття і пристрасті в трагедіях В. Шекспіра: «Гамлет», «Отелло», «Король Лір», «Макбет».	2	Доповідь – 5 Доповнення – 2 Контрольна робота – 2
9	Характер постановки вирішення трагічної проблеми в трагедії В. Шекспіра «Гамлет». Джерело сюжету трагедії. Історія створення, її сюжетна основа. Образ Гамлета — європейського	2	Доповідь – 5 Доповнення – 2 Контрольна робота – 2

	інтелігента, носія ренесансних ідеалів.		
--	---	--	--

ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль 1:

Література Середньовіччя та першої половини XVI ст.

ТЕМА 1. Вступ. Історико-культурні передумови формування середньовічної літератури. Зародження літературної критики

Основні етапи та джерела виникнення середньовічної літератури. Жанровий колорит епохи. Історичні та культурні події, що вплинули на формування тих чи інших жанрів у середні віки. Народно-поетична традиція в літературі. Ірландські саги: «Книга бурої корови» (1100 р.), «Лейнстерська книга» (1160 р.); Ісландські пісні: «Старша Едда» та «Молодша Едда»; англійський старовинний епос «Беовульф». Література високого середньовіччя. Героїчний епос: «Пісня про Роланда» (1100 р.), Франція; «Пісня про мого Сіда» (1140 р.), Іспанія; «Пісня про нібелунгів» (1200 р.), Німеччина. Куртуазна література – кінець доби Середньовіччя. Група романів на ірландський сюжет про Трістана та Ізольду.

Завдання:

1. Написати коментар до одного з видів середньовічного епосу, спираючись на критичні джерела.
2. Написати есе за мотивами одного з творів середньовічного епосу.

ЛІТЕРАТУРА

Давиденко Г.Й. Навчальний матеріал з курсу «Література Середньовіччя і доби Відродження». — Глухів: РВВ ГДПУ, 1998.

История зарубежной литературы. Средние века и Возрождение / М.П.Лосев, В.М.Жирмунский, С.С.Могульский. — М., 1978.

Кирилюк З.В. Література Середньовіччя.- Харків, 2003.

ТЕМА 2. Перехід до доби Відродження. Данте Аліг'єрі — останній поет Середньовіччя і перший поет Нового часу

Загальні відомості про Відродження як добу європейської культури, періодизація. Поняття «Ренесанс» і «гуманізм». Данте Аліг'єрі — видатний мислитель і поет Італії. «Нове життя» і поезія «нового солодкого стилю» митця.

Завдання:

- 1. Написати коментар до одного з творів Данте, спираючись на критичні джерела.*
- 2. Написати есе за мотивами поезії «нового солодкого стилю» Данте.*

ЛІТЕРАТУРА

Голенищев-Кутузов И.Н. Творчество Данте и мировая культура. — М., 1986. — 153 с.

Давиденко Г.Й. Історія західноєвропейської літератури раннього та зрілого Середньовіччя: Навч. посібник. — Суми, 2006.

Давиденко Г.Й., Галка Т.П. Вивчення творчості Данте в школі. Методичний посібник. — Глухів: РВВ ГДПУ. — 2003. — 52 с

Давиденко Г.Й. Навчальний матеріал з курсу «Література Середньовіччя і доби Відродження». — Глухів: РВВ ГДПУ, 1998.

История зарубежной литературы. Средние века и Возрождение / М.П.Лосев, В.М.Жирмунский, С.С.Могульский. — М., 1978.

Кирилюк З.В. Література Середньовіччя.- Харків, 2003.

ТЕМА 3. Гуманістичний пафос літератури і культури доби Відродження. «Божественна комедія» Данте — філософсько-художній синтез середньовічної культури

Загальна характеристика літератури доби Відродження, хронологічні межі. Значення термінів «Відродження», «Ренесанс». Нові погляди на людину і життєві цінності у художніх творах даної доби. Ренесансний ідеал гармонійної особистості. Відображення ренесансного світосприймання у творах Ф. Петрарки, Дж. Боккаччо, В. Шекспіра, М.Сервантеса.

Історія створення поеми, зміст назви та особливості композиції. Алегоричний зміст I частини «Пекло». Моральні алегорії Чистилища та Раю. Місце поеми у світовій літературі.

Завдання:

- 1. Написати коментар до «Божественної комедії» Данте, спираючись на критичні джерела.*
- 2. Написати есе за мотивами «Божественної комедії» Данте.*

ЛІТЕРАТУРА

Висоцька І.О. Подорож у світ «Божественної комедії» // Всесвітня література. — 1999. — №11.— С. 41-ЧЗ.

Голенищев-Кутузов И.Н. Творчество Данте и мировая культура. — М., 1986.— 153 с

Давиденко Г.Й. Історія західноєвропейської літератури раннього та зрілого Середньовіччя: Навч. посібник. — Суми, 2006.

Давиденко Г.Й., Галка Т.П. Вивчення творчості Данте в школі. Методичний посібник. — Глухів: РВВ ГДПУ. — 2003. — 52 с

Давиденко Г.Й. Навчальний матеріал з курсу «Література Середньовіччя і доби Відродження». — Глухів: РВВ ГДПУ, 1998.

История зарубежной литературы. Средние века и Возрождение / М.П.Лосев, В.М.Жирмунский, С.С.Могульский. — М., 1978.

Кирилюк З.В. Література Середньовіччя. — Харків, 2003.

Культура епохи Возрождения. — Л., 1980. Лосев А. Ф.

Эстетика Возрождения. — М., 1978.

Наливайко Д. С. Україна і європейське Відродження // Вітчизна. — 1971. — №5.

Петрушенко В.Л. Філософія. — Львів., 2003. Філософія Відродження на Україні. — К., 1990.

ТЕМА 4. «Книга пісень» — лірична сповідь Ф. Петрарки

Ф. Петрарка — великий Учитель гуманізму (віхи життя). Поетична спадщина поета. Назва та композиція зб. «Канцоньєре». Оспівування краси природи та кохання до Лаури. Шляхетність почуттів закоханого героя, особливості його самоспостереження.

Завдання:

1. *Написати коментар до збірки «Канцоньєре» Ф. Петрарки, спираючись на критичні джерела.*

2. *Написати ессе за мотивами однієї з поезій збірки Ф. Петрарки «Канцоньєре».*

ЛІТЕРАТУРА

История зарубежной литературы. Средние века и Возрождение / М.П.Лосев, В.М.Жирмунский, С.С. Могульский. — М., 1978.

Зарубіжна література ранніх епох: Античність. Середні віки. Відродження: Навчальний посібник для студентів педінститутів / Ф.Прокаєв, Кубинський, Булаховська та ін. — К., 1994.

Лурье С. Любовь и слава Франческо Петрарки // Звезда. — 1995. — №9. — С. 217—218.

Хладовский Р.И. Франческо Петрарка. — М., 1974.

ТЕМА 5. «Декамерон» Дж. Боккаччо — новий світогляд і нова мораль

Життєвий шлях Дж. Боккаччо. Ранні твори. Боротьба за ренесансний реалізм. Сюжет, головні персонажі і композиція твору. Місце роману у світовій літературі.

Завдання:

1. *Написати коментар до «Декамерона» Дж. Боккаччо, спираючись на критичні джерела.*

2. *Написати есе за мотивами однієї з новел «Декамерона» Дж. Боккаччо.*

ЛІТЕРАТУРА

История зарубежной литературы. Средние века и Возрождение / М.П.Лосев, В.М.Жирмунский, С.С.Могульский. — М., 1978.

Зарубіжна література ранніх епох: Античність. Середні віки. Відродження: Навч. посібник для студентів педінститутів / Прокаєв, Кубинський, Булаховська та ін. — К., 1994.

Хладовський Р. Про життя Джованні Боккаччо, про його творчість та про те, як зроблено «Декамерон» / Вступна стаття в кн.: Боккаччо. «Декамерон» — К., 1985. — С. 5—26.

Хладовский Р.И. Декамерон: Поэтика и стиль. — М., 1982.

Змістовий модуль 2:

Література другої половини XVI ст.

ТЕМА 6. «Гаргантюа і Пантагрюель» Ф. Рабле — одна із художніх вершин доби Відродження

Ф. Рабле — видатний письменник і діяч культури Відродження. Новий гуманістичний погляд на людину і систему виховання. Історія написання і сюжетна основа роману «Гаргантюа і Пантагрюель». Образи головних героїв роману. Висміювання загарбницької війни. Образ короля. Ідеальне суспільство — Телемське абатство. Символічна подорож Пантагрюеля. Багатобарвна комедійна форма, сатира і народний гумор у романі.

Завдання:

1. *Написати коментар до роману Ф. Рабле «Гаргантюа і Пантагрюель», спираючись на критичні джерела.*

2. *Написати есе за мотивами однієї з книг роману Ф. Рабле «Гаргантюа і Пантагрюель».*

ЛІТЕРАТУРА

Бахтин М.М. Творчество Ф.Рабле и культура Средневековья и Ренессанса. — М., 1990. Бшецький О.І. Франсуа Рабле і його книга // Зібрання праць у 5-ти т. — К., 1966. — Т.5. Давиденко Г.Й. Навчальний матеріал з курсу «Література Середньовіччя і доби Відродження». — Глухів: РВВ ГДПУ, 1998 — 153 с

Бенина Е.М. Франсуа Рабле. — М, 1948.

История зарубежной литературы. Средние века и Возрождение / М.П.Лосев, В.М.Жирмунский, С.С.Могульский. — М., 1978.

Зарубіжна література ранніх епох: Античність. Середні віки. Відродження: Навч. посібник для студентів педінститутів / Прокаєв, Кубинський, Булаховська та ін. — К., 1994.

ТЕМА 7. Мігель де Сервантес Сааведра — іспанський письменник і корифей художньої літератури доби Ренесансу

Життя та творча доля М. Сервантеса. «Дон Кіхот» — пародія на лицарський роман. Історія написання роману. Картини іспанської дійсності у творі, теми багатства й бідності, справедливості й насильства, благородства та корисливої ницості. Сміхова стихія у творі.

Завдання:

1. *Написати коментар до роману М. Сервантеса «Дон Кіхот», спираючись на критичні джерела.*

2. *Написати есе за мотивами роману «Дон Кіхот» М. Сервантеса.*

ЛІТЕРАТУРА

Давидепко Г.Й. Навчальний матеріал з курсу «Література Середньовіччя і доби Відродження». — Глухів: РВВ ГДПУ, 1998 — 153 с

Державин К.Н. Мигель Сервантес. — М., 1965.

История зарубежной литературы. Средние века и Возрождение / М.П.Лосев, В.М.Жирмунский, С.С.Могульский. — М., 1978.

Зарубіжна література ранніх епох: Античність. Середні віки. Відродження: Навчальний посібник для студентів педінститутів / Ф.Прокаєв, Кубинський, Булаховська та ін. — К., 1994.

Штейн А.Л. История испанской литературы. Средние века. Возрождение. — М., 1976.

ТЕМА 8. Реалістичне зображення і широке охоплення соціальної дійсності в романі «Дон Кіхот» М. Сервантеса

Конфлікт між ідеалом і дійсністю — центральна проблема твору. Протистояння ідеалізму Дон Кіхота тверезої розсудливості Санчо Панси. Образ Дон Кіхота: побут, мрії, подвиги. Комізм і трагізм образу. «Донкіхотство» як соціально-психологічне явище.

Завдання:

1. *Написати коментар до літературного та соціального поняття «донкіхотство», спираючись на критичні джерела.*

2. *Написати есе на тему «Конфлікт між ідеалом та дійсністю» за мотивами роману «Дон Кіхот» М. Сервантеса.*

ЛІТЕРАТУРА

Давиденко Г.Й. Навчальний матеріал з курсу «Література Середньовіччя і доби Відродження». — Глухів: РВВ ГДПУ, 1998 — 153 с

История зарубежной литературы. Средние века и Возрождение / М.П.Лосев, В.М.Жирмунский, С.С.Могульский. — М., 1978.

Зарубіжна література ранніх епох: Античність. Середні віки. Відродження: Навчальний посібник для студентів педінститутів / Ф.Прокаєв, Кубинський, Булаховська та ін. — К., 1994.

Кржевский Б.А. Сервантес; «Дон Кихот» на фоне испанской литературы.

Сервантес и его новеллы // Кржевский Б.А.Статтвы о зарубежной литературе. — М. — Л., 1960. —С. 215—288.

Святкова Н.И. «Дон Кихот» Сервантеса. — М., 1965.

Штейн А.Л. История испанской литературы. Средние века. Возрождение. — М., 1976.

ТЕМА 9. Вільям Шекспір — найушлавленіший англійський поет і драматург доби Відродження

Біографічна довідка. Основні етапи творчості, їх загальна характеристика. Особливості реалізму в творчості Шекспіра. Світове значення творчості драматурга. «Шекспірівське питання».

Завдання:

1. Написати коментар до поняття «шекспірівське питання», спираючись на критичні джерела.

ЛІТЕРАТУРА

Аникин Г.В., Михальская Н.П. История английской литературы. — М, 1975.

Аникст А.А. Творчество Шекспира. —М., 1963.

Давиденко Г.Й. Навчальний матеріал з курсу «Література Середньовіччя і доби Відродження». — Глухів: РВВ ГДПУ, 1998 — 153 с

Дубашинска И.И. Вильям Шекспир. — М., 1965.

История зарубежной литературы. Средние века и Возрождение / М.П.Лосев, В.М.Жирмунский, С.С.Могульский. — М., 1978.

Зарубіжна література ранніх епох: Античність. Середні віки. Відродження: Навч. посібник для студентів педінститутів / Прокаєв, Кубинський, Булаховська та ін. — К., 1994.

Нельс С. Шекспир на советской сцене. — М., 1963.

Самарин Р.М. Реализм Шекспира. — М., 1963.

Урнов М.В., Урнов Д.М. В.Шекспир. Герой и его время. — М., 1960.

Шведов Ю. Эволюция Шекспировских трагедий. — М., 1975.

ТЕМА 10. Велич і краса справжнього кохання у трагедії Шекспіра «Ромео і Джульєтта»

Конфлікт між двома родинами і молоде кохання в трагедії, утвердження його здатності піднятися над розбратом і ворожнечею світу. Образи юних закоханих, засоби розкриття сили їхніх почуттів. «Світлий трагізм» фіналу трагедії. Комічні образи у творі. Всесвітня популярність трагедії і постановка п'єси театрами світу.

Завдання:

1. Написати есе за мотивами п'єси В. Шекспіра «Ромео і Джульєтта».

ЛІТЕРАТУРА

Аникин Г.В., Михальская Н.П. История английской литературы. — М., 1975.

Аникст А.А. Творчество Шекспира. — М., 1963.

Дубашинский ИИ. Вильям Шекспир. — М., 1965.

Нельс С. Шекспир на советской сцене. — М., 1963.

Самарин Р.М. Реализм Шекспира. — М., 1963.

Урнов М.В., Урнов Д.М. В.Шекспир. Герой и его время. — М., 1960.

Шведов Ю. Эволюция Шекспировских трагедий. — М., 1975.

ТЕМА 11. Сонет у творчій палітрі В.Шекспіра

Жанрові ознаки сонету: побудова, представники. Відмінність сонетів Петрарки і Шекспіра. Сонети, присвячені другу та смаглявій дамі. Прославлення дружби та внутрішньої краси людини, розкриття особливостей ренесансного сприйняття кохання. Досконалість поетичної форми і художніх засобів вираження.

Завдання:

1. Написати коментар до збірки сонетів В. Шекспіра, спираючись на критичні джерела.

2. Написати есе за мотивами одного з сонетів В. Шекспіра.

ЛІТЕРАТУРА

Аникин Г.В., Михальская Н.П. История английской литературы. — М., 1975.

Аникст А.А. Творчество Шекспира. — М., 1963.

Дубашинский И.И. Вильям Шекспир. — М., 1965.

История зарубежной литературы, Средние века и Возрождение / М.П.Лосев, В.М.Жирмунский, С.С.Могульский. — М., 1978.

Зарубіжна література ранніх епох: Античність. Середні віки. Відродження: Навчальний посібник для студентів педінститутів / Ф.Прокаєв, Кубинський, Булаховська та ін. — К., 1994.

Павличко Д.В. Філософія життя та любові у трактах і сонетах // Відродження. — 1994. — №4. — С 49—54.

ТЕМА 12. Багатогранність і динаміка характерів у комедіях В. Шекспіра

Багатство і розмаїття, вишуканість і гумор комедій Шекспіра: «Багато галасу даремно», «Дванадцята ніч», «Приборкання непокірливої», «Як вам це подобається», їхня філософська глибина і гуманістична наснага. Широта охоплення явищ дійсності. Універсальність генія Шекспіра, всесвітнє значення комедій.

Завдання:

1. *Написати коментар до комедій В. Шекспіра, спираючись на критичні джерела.*

2. *Написати есе за мотивами однієї з комедій В. Шекспіра.*

ЛІТЕРАТУРА

Аникин Г.В., Михальская Н.П. История английской литературы. — М., 1975.

Аникст А.А. Творчество Шекспира. — М., 1963.

Давиденко Г.Й. Навч/ матеріал з курсу «Література Середньовіччя і доби Відродження». — Глухів: РВВ ГДПУ, 1998 — 153 с

Дубашинский И.И. Вильям Шекспир. — М., 1965.

История зарубежной литературы. Средние века и Возрождение / М.П.Лосев, В.М.Жирмунский, С.С.Могульский. — М., 1978.

Зарубіжна література ранніх епох: Античність. Середні віки. Відродження: Навч. посібник для студентів педінститутів / Прокаєв, Кубинський, Булаховська та ін. — К., 1994.

Нельс С. Шекспир на советской сцене. — М., 1963.

Самарин Р.М. Реализм Шекспира. — М., 1963.

Урнов М.В., Урнов Д.М. В.Шекспир. Герой и его время. — М., 1960.

ТЕМА 13. Трагедії В. Шекспіра — енциклопедія людських пристрастей

Людські характери, почуття і пристрасті в трагедіях Шекспіра: «Гамлет», «Отелло», «Король Лір», «Макбет». Барвіста фантазія, глибокі думки драматурга, поєднання трагічного і комічного, високого і низького. Художні особливості побудови трагедій, їх постановка українськими театрами.

Завдання:

1. *Написати коментар до трагедії В. Шекспіра, спираючись на критичні джерела.*
2. *Написати есе за мотивами однієї з трагедій В. Шекспіра.*

ЛІТЕРАТУРА

Аникин Г.В., Михальская Н.П. История английской литературы. — М., 1975. Аникст А.А. Творчество Шекспира. — М., 1963.

Давиденко Г.Й. Навчальний матеріал з курсу «Література Середньовіччя і доби Відродження». — Глухів: РВВ ГДПУ, 1998 — 153 с

Дубашинский И.И. Вильям Шекспир. — М., 1965.

История зарубежной литературы. Средние века и Возрождение / М.П.Лосев, В.М.Жирмунский, С.С.Могульский. — М., 1978.

Зарубіжна література ранніх епох: Античність. Середні віки. Відродження: Навч. посібник для студентів педінститутів / Ф.Прокаєв, Кубинський, Булаховська та ін. — К., 1994.

Нельс С. Шекспир на советской сцене. — М., 1963.

Самарин Р.М. Реализм Шекспира. — М., 1963.

Урнов М.В., Урнов Д.М., В.Шекспир. Герой и его время. — М., 1960.

Шведов Ю. Эволюция Шекспировских трагедий. — М., 1975.

ТЕМА 14. Характер постановки і вирішення трагічної проблеми в трагедії В. Шекспіра «Гамлет»

Джерело сюжету трагедії. Історія створення, її сюжетна основа. Образ Гамлета — європейського інтелігента, носія ренесансних ідеалів. Трагедія його зіткнення зі злом реального світу. Мотив помсти, його зв'язок із системою образів. Відмінність світогляду Горація і Гамлета. Уособлення в образі Офелії ренесансного ідеалу жінки. Світове значення трагедії «Гамлет».

ЛІТЕРАТУРА

Аникин Г.В., Михальская Н.П. История английской литературы. — М., 1975.

Аникст А.А. Творчество Шекспира. — М., 1963.

Аникст А.А. Трагедия Шекспира «Гамлет». — М., 1964.

Еарцман И. «Гамлет» Шекспира. — М., 1964.

Дубашинский И.И. Вильям Шекспир. — М., 1965.

Самарин Р.М. Реализм Шекспира. — М., 1963.

Шведов Ю. Эволюция Шекспировских трагедий. — М., 1975.

ТЕМА 15. Д. Чосер — один із засновників англійської літератури Нового часу

Нариси життя та творчості. Поетична діяльність Джефрі Чоссера. Збірник віршованих оповідань — «Кентерберійські оповідання». Змалювання життя Середньовічної Англії. Інтерес до реального світу і людини. Теми, особливості жанру, стиль збірки. Поетична іронія, гумор; сатиричне викриття служителів церкви.

Завдання:

1. *Написати коментар до збірки «Кентерберійські оповідання» Джефрі Чоссера, спираючись на критичні джерела.*
2. *Написати есе за мотивами одного з оповідань із збірки «Кентерберійські оповідання» Джефрі Чоссера.*

ЛІТЕРАТУРА

Аникин Г.В., Михальская Н.П. История английской литературы. — М., 1975.

История зарубежной литературы. Средние века и Возрождение/ М.П.Лосев, В.М.Жирмунский, С.С.Могульский. — М., 1978.

Зарубіжна література ранніх епох: Античність. Середні віки. Відродження: Навч. посібник для студентів педінститутів / Прокаєв, Кубинський, Булаховська та ін. — К., 1994.

Кирилюк З.В. Література Середньовіччя. — Харків, 2003.

ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ (РЕФЕРАТИ)

1. Апокрифічна та житійна література доби Середньовіччя.
2. Лірика трубадурів (Джауфре Рюдель де Блая, Бертран де Борна, Вальтер фон дер Фогельвейде).
3. Лицарська лірика (канцона, сирвента, альба, пасторела, тенсона, балада, плач).
4. Куртуазний роман («Ерек і Еніда», «Івейн, чи Лицар Лева», «Бідний Генріх», «Трістан та Ізольда»).
5. Жанри міської літератури: фабль, шванки.
6. Театральне мистецтво періоду Середньовіччя.
7. Життя і творчість Франческа Петрарки. Збірки: «Пісні», «Лаура», «Лавр».
8. Творчість та ідеологія Мартіна Лютера. Його вклад у літературу.
9. Творчість італійських поетів доби середньовіччя: Боярдо Маттео Марія, Лудовіко Аріосто, Тассо Торквато, Мак'явеллі Нікколо, Лоренцо ді П'єро де Медічі, Анжело Беолько).

10. Життєвий шлях Джовані Боккаччо. Твір «Декамерон» (структура, тематика і образна система збірки). Майстерність Дж. Боккаччо -новеліста.
11. Франсуа Війон – легендарний поет Франції. Твори: «Балада прикмет» і «Балада прислів'їв», їх загальна характеристика.
12. Життя Франсуа Рабле. «Гаргантюа і Пантагрюель» - проблеми виховання, освіти та знань, загарбницьких воєн, побудови ідеального суспільства у романі.
13. Творчість «Плеяди»: Жан Дора, Ремі Белльо, Едьєн Жодель, Жан-Антуан де Баїф, Понтю де Тіад, Жоакен Дюбелле, П'єр Ронсар.
14. Життя та творчість Еразма Роттердамського. Твори: «Похвала глупоті», «Листи темних людей».
15. Життя та творчість Себастьяна Бранта. Збірка: «Корабель дурнів».
16. Ульріх фон Гуттен, його «Промови», «Діалоги», «Нові діалоги» як свічадо доби.
17. Розвиток та формування жанру народної книжки. Аналіз народних книжок: «Тіль Ейленшпигель», Чарівна Магелона», «Доктор Фаустус», «Книга Лалів, або Шильдбюргери».
18. Життя та творчість Джефрі Чосера. «Кентерберійські оповідання».
19. Життя та творчість Томаса Мора. Твір: «Утопія».
20. Життя та творчість Філіпа Сіднея. Збірки: «Арістотель і Стелла», «На захист поезії».
21. Життя та творчість Едмунда Спенсера. «Королева фей».
22. Життя та творчість Джона Лілі. «Евфус, або Анатомія дотепу», «Евфус та його Англія».
23. Крістофер Марло та його «Трагічна історія доктора Фауста».
24. Вільям Шекспір – епохальна постать. Аналіз творів: «Гамлет», «Ромео і Джульєтта», «Сон літньої ночі», «Король Лір», «Приборкання норовливої», «Отелло», «Багато галасу з нічого», «Макбет», «Річард III», сонети.
25. Луїс де Камоєнс – життя та творчість. «Лузіада».
26. Життя та творчість Матео Алемана. «Гусман з Альфараче».
27. Життя та творчість Франсіско Кеведо. «Історія пройдисвіта на ймення Пабло, зразка волоцюг і дзеркала крутіїв».
28. Луїс Велес де Гевара – життя і творчість. «Кульгавий біс».
29. Життя та творчість Лопе де Вега. П'єси «Собака на сні», «Зірка Севільї», «Валенсіанська вдова», «Овече джерело».
30. Життєвий та творчий шлях Мігеля Сервантеса. «Повчальні новели», «Нумансія».
31. Роман «Дон Кіхот» - проза нового типу.
32. Дон Кіхот та «Донкіхотство».

СПИСОК ТЕКСТІВ ДЛЯ ОBOB'ЯЗКОВОГО ПРОЧИТАННЯ

1. Ірландські саги: «Книга бурої корови» (1100 р.), «Лейнстерська книга» (1160 р.).
2. Ісландські пісні: «Старша Едда», «Молодша Едда».

3. Англійський епос «Беовульф».
4. Героїчний епос: «Пісня про Роланда» (1100 р.), Франція; «Пісня про мого Сіда» (1140 р.), Іспанія; «Пісня про нібелунгів» (1200 р.), Німеччина.
5. Куртуазна література – група романів на ірландський сюжет про Трістана та Ізольду.
6. «Божественна комедія» Данте Аліґ'єрі.
7. Збірки Франческа Петрарки «Пісні», «Лаура», «Лавр».
8. Джованні Боккаччо «Декамерон».
9. Франсуа Рабле «Гаргантюа і Пантагрюель».
10. Еразм Роттердамський «Похвала глупоті».
11. Себастьян Брант «Корабель дурнів».
12. Джефрі Чоссер «Кентерберійські оповідання».
13. Вільям Шекспір «Гамлет», «Ромео і Джульєтта», «Сон літньої ночі», «Король Лір», «Макбет», сонети.
14. Лопе де Вега «Собака на сні», «Овече джерело».
15. Мігель де Сервантес «Дон Кіхот».

ПИТАННЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Часові межі періоду Середньовіччя у літературі.
2. Особливості жанрового різноманіття середньовічної літератури.
3. Пісня як епічний жанр середньовічної літератури.
4. Види та жанри куртуазної літератури Середньовіччя.
5. Загальне визначення поняття Відродження.
6. Теоретичний поділ епохи Відродження на періоди.
7. Гуманісти. Їх роль в добу Відродження.
8. Ренесансна утопія.
9. Християнський гуманізм.
10. Стихійний сенсуалізм та трагізм доби Відродження.
11. Ренесансний протестантизм.
12. Три періоди Італійського Відродження.
13. Поетичність світогляду Ф. Петрарка.
14. Роль «Декамерона» Дж. Боккаччо в літературі ренесансної Італії.
15. Письменники доби Ренесансу у Франції.
16. Викривальний характер твору Ф. Рабле «Гаргантюа і Пантагрюель»
17. Гуманістична проблематика твору Ф. Рабле «Гаргантюа і Пантагрюель»
18. Творчість «Плеяди». Тематика їх творів та літературний маніфест.
19. Характеристика німецького гуманізму.
20. Ренесансний сміх Е. Роттердамського у творі «Похвала глупоті».
21. Гуманістична сатира у сатирично-дидактичних віршах С. Бранта «Корабель дурнів».
22. Роль жанру «народної книжки» в літературі XVI століття.
23. Динаміка сюжету та ідеї у творі Т. Мора «Утопія».
24. Основні періоди епохи Відродження в літературі Англії.

25. Роль творчості В. Шекспіра в ренесансну добу.
26. Естетика Шекспірівської драми.
27. Тематика Шекспірівських трагедій.
28. Жанрові особливості Шекспірівської комедії.
29. «Золотий вік» у мистецтві Іспанії.
30. Основні напрями і жанри іспанської ренесансної літератури.
31. Тематика п'єс Лопе де Вега.
32. Роль Мігеля де Сервантеса в літературному процесі доби Відродження.
33. Основні відмінності середньовічної та ренесансної культури.
34. Універсальний характер світовідчуття та художнього стилю у письменників доби Відродження.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Афанасьев А.Ю. Великие писатели. – М., 2002.
2. Большая советская энциклопедия. В 30 томах. – М., 1973.
3. Галич О., Назарець В., Василев Є. Теорія літератури. Підручник. – К., 2001.
4. Давиденко Г.Й., Акуленко В.Л. Історія зарубіжної літератури середніх віків та доби Відродження. – К., 2007.
5. Жирмунская Н.А. История зарубежной литературы. – М., 1998.
6. История всемирной литературы. – К., 1983.
7. История немецкой литературы. – М., 1975.
8. История немецкой литературы: В 3-х томах. – М., 1986.
9. Краткая литературная энциклопедия: В 9 томах. – М., 1973.
10. Наливайко Д. Искусство: направления, течения, стили. – К., 1985.
11. Основные произведения иностранной художественной литературы. Европа, Америка, Австралия. Литературно-библиографический справочник. – М., 1980.
12. Пуришев Б.И. Литература эпохи Возрождения. Курс лекций. – М., 1996.
13. Реизов Б.Г. История и теория литературы. – Л., 1986.
14. Самарин Р.М. Зарубежная литература: учебное пособие для филологических специальностей. – М., 1978.
15. Шайтанов И.О. Зарубежная литература. Эпоха Возрождения. – М., 1996.

МОДУЛЬ 3

ЛІТЕРАТУРНІ ПЕРІОДИ БАРОКО ТА КЛАСИЦИЗМ

Пояснювальна записка

МОДУЛЬ 3 «Літературні періоди Бароко та Класицизму» охоплює історію зарубіжної літератури XVII ст. Його *мета* – дати студентам теоретичні і практичні знання принципів періодизації літературних течій, шкіл і напрямів цього століття. У XVII ст. різко виокремилися в мистецтві Західної Європи художні напрями – *ренесансний реалізм, класицизм і бароко*. Кожен напрям мав свою естетичну програму, яка відрізнялася художньою самобутністю. Поява цих художніх напрямів була зумовлена певними історичними умовами і кожен з них мав свою соціальну орієнтацію. Так ренесансний реалізм був пов'язаний із католицькою реакцією, знищенням середньовічних церковних устоїв, а також початком боротьби з феодалізмом. Так званий період класицизму у літературі був спрямований на перенесення форми літературних жанрів та стилів, характерних для греко-римської писемної традиції, на творчість та проблематику другої половини XVII ст. Бароко ж постало як форма протесту проти класичних форм та сприяло розвитку не лише літературних процесів, а й збагаченню поетичного слововжитку, виникненню та становленню нових слів.

У результаті вивчення даного курсу студент повинен

знати: періодизацію літературних напрямів, творчість представників кожного напрямку (запропонованою програмою), літературні терміни,

вміти: грамотно використовувати літературознавчу лексику при відповідях, вирізняти особливості творчості письменників, що належать до різних шкіл, напрямів, літературних жанрів.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН МОДУЛЯ 3

№ п/п	Назви модулів	Загальна кількість годин	Лекції	Практичні	Самостійна робота студентів
Змістовий модуль 1. Напрямок Бароко в літературі XVII ст.					
1.	Загальна характеристика та періодизація літератури XVII ст. Бароко як мистецький та літературний напрям. Іспанська література.	6	1	4	1
2.	Італійська література. Маринізм та гонгоризм у літературі. Салонна	7	2	4	1

	література.				
	Всього з/м годин	13	3	8	2
Змістовий модуль 2. Класицизм у літературі XVII ст.					
3.	Особливості класицизму у літературі. Французька література.	4	1	2	1
4.	Традиції бароко та класицизму в літературі Англії та Німеччини	7	2	4	1
	Всього з/м 2	11	3	6	2
	Загальна кількість годин	29	6	14	4

ТЕМАТИКА ТА НАПОВНЕННЯ ЛЕКЦІЙ

Змістовий модуль 1.

Напрямок бароко в літературі XVII ст.

Тема 1. Загальна характеристика та періодизація літератури XVII століття.

Новий час як особливий історико-культурний феномен: епоха, коли сучасна людина «починає пізнавати себе». XVII століття - період зламу старого суспільного ладу. Європа як остаточно сформоване історико-культурне поняття Нового часу. XVII століття як століття абсолютизму. Формування національних держав. XVII століття як століття науки. Секуляризація наукового знання. Криза ідеалів Відродження як складова частина нового менталітету. Проблема періодизації літератури XVII століття. Бароко як тип культури та як літературний напрямок. Класицизм та його роль у культурі та літературі XVII століття. Полеміка та взаємодія бароко та класицизму у літературі.

Тема 2. Іспанська література.

Історична та соціокультурна специфіка Іспанії XVII століття. Посилення ролі католицької церкви. Гальмування наукової революції. Орієнтація на ізоляцію країни. Співіснування ренесансних, маньєристичних та барокових тенденцій в літературі початку століття. Поетична школа Л. Гонгори. Демократичні тенденції «низової» барокової прози. Іспанський «шахрайський» роман. Специфіка іспанської драматургії. Педро Кальдерон та іспанська драматургія («Чарівний маг», «Дама-привид», «Життя – це сон»). Особливості основних етапів творчості Лопе де Вега. Творчість драматурга – як маніфест («Овече джерело»).

Змістовий модуль 2.

Класицизм у літературі XVII ст.

Тема 3. Французька література.

Французький абсолютизм як важливий історико-соціальний та культурний фактор. Специфіка Фронди як широкого громадського руху. Поетика раннього класицизму. Становлення роману французького бароко. Філософська проза Б. Паскаля. «Маленький роман» класицизму ("Принцеса Клевська" М. Лафайет).

Тема 4. Формування класицизму.

Творчість П. Корнеля та Ж. Расіна. Основні періоди творчості Корнеля. Актуальність проблематики п'єси «Сід». Героїчний та громадянський пафос трагедії «Горацій». Вплив барокової поетики у трагедії «Родогуна». Герой і народ у трагедії «Нікомед». Періодизація творчості Ж. Расіна. Грецька тематика трагедій. Тема тиранії та концепція влади у «Британиці». «Федра» як найбільш досконале втілення поетики класицистської трагедії. Біблійні сюжети трагедій («Гофолія»).

Тема 5. Творчість Мольєра.

Основні етапи творчого шляху. Ранні комедії. Творча історія комедії «Тартюф». Філософська проблематика «Дон Жуана». Сатира на вищий світ у комедії «Мізантроп». Сатирико-комічні типи.

Тема 6. Поетика французького класицизму.

Літературна та теоретична діяльність Н. Буало. Сатири Буало, проблематика і поетика. Систематизація принципів класицизму у трактаті «Поетичне мистецтво».

Тема 7. Німецька та англійська література.

Катастрофа Тридцятилітньої війни та її соціокультурні наслідки. Основні періоди розвитку літератури. Художня діяльність Андреаса Гріфіуса («Карденію і Циліндра, або Нещасливі закохані», «Смерть Папініана», «Петер Сквенц»). Німецький роман у контексті європейських традицій. Творчість Г.Я.К. Гріммельсгаузена («Заповзятливий німецький Сімпліціссімус»). Англійська революція 1648-1649 рр. та її вплив на соціокультурну атмосферу Англії. Сутність англійського пуританізму. Періодизація англійської літератури. Публіцистика періоду революції та громадянської війни.

Тема 8. Творчість Джона Мільтона.

Основні періоди творчого шляху. Поезія та публіцистика. Проблема творчого методу Мільтона. Поеми «Втрачений рай» та «Повернений рай» як приклад плідної та синтетичної взаємодії бароко та класицизму. Поема «Повернений рай» та її історико-літературне значення. Характер героя у трагедії «Самсон-борець».

ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль 1.

Напрямок бароко в літературі XVII ст.

Тема 1. Загальна характеристика та періодизація літератури XVII століття.

Естетика і поетика літератури бароко. Термін бароко в мистецтві та літературі. Історичні передумови бароко. Бароко і католицька церква. Духовно-етичний пафос доби. Мистецтво і суспільство. Бароко та освіченість. XVII століття як століття науки. Секуляризація наукового знання. Філософська і наукова революція. Криза ідеалів Відродження як складова частина нового менталітету. Проблема періодизації літератури XVII століття. Бароко як тип культури та як літературний напрямок. Етика бароко. Бароковий індивідуалізм. Класицизм та його роль у культурі та літературі XVII століття. Полеміка та взаємодія бароко та класицизму у літературі.

Завдання:

- 1. Написати коментар до проблем періодизації літератури XVII ст., спираючись на критичні джерела.*
- 2. Написати есе за темою «Полеміка та взаємодія бароко та класицизму у літературі».*

Тема 2. Іспанська література.

Історична та соціокультурна специфіка Іспанії XVII століття. Посилення ролі католицької церкви. Гальмування наукової революції. Орієнтація на ізоляцію країни. Співіснування ренесансних, маньєристичних та барокових тенденцій в літературі початку століття. Поетична школа Л. Гонгори. Демократичні тенденції «низової» барокової прози. Іспанський "шахрайський" роман. Бароковий гумор. Специфіка іспанської драматургії. Особливості основних етапів творчості Лопе де Вега. Творчість Педро Кальдерона та католицька реакція («Чарівний маг», «Дама – привид», «Життя – це сон»). Рецепція попередніх епох та комізм у його творах.

Завдання:

- 1. Написати коментар до проблем співіснування ренесансних, маньєристичних та барокових тенденцій в іспанській літературі початку XVII ст., спираючись на критичні джерела.*
- 2. Написати есе за темою «Рецепція попередніх епох та комізм у творах Педро Кальдерона».*

Змістовий модуль 2. Класицизм у літературі XVII ст.

Тема 3. Французька література.

Французький абсолютизм як важливий історико-соціальний та культурний фактор. Специфіка Фронди як широкого громадського руху. Поетика раннього класицизму. Становлення роману французького бароко. Філософська проза Б. Паскаля. «Маленький роман» класицизму («Принцеса Клевська» М. Лафайєт). Моралісти й афористи бароко («Проби» Мішеля Монтеня, «Максими» Франсуа Ларошфуко, Блез Паскаль як адаптор думок Спінози).

Завдання:

- 1. Написати коментар до проблем становлення роману французького бароко, спираючись на критичні джерела.*
- 2. Написати есе за темою «Максими» Франсуа Ларошфуко.*

Тема 4. Формування класицизму.

Творчість П. Корнеля та Ж. Расіна. Основні періоди творчості Корнеля. Актуальність проблематики п'єси «Сід». Героїчний та громадянський пафос трагедії «Горацій». Вплив барокової поетики у трагедії «Родогуна». Герой і народ у трагедії «Нікомед». Періодизація творчості Расіна. Грецька тематика трагедій. Тема тиранії та концепція влади у «Британиці». «Федра» як найбільш досконале втілення поетики класицистської трагедії. Біблійні сюжети трагедій («Гофолія»).

Завдання:

- 1. Написати коментар до проблем формування класицизму у французькій літературі XVII ст., спираючись на критичні джерела.*
- 2. Написати есе за темою «Героїчний та громадянський пафос трагедії «Горацій»» П'єра Корнеля.*

Тема 5. Творчість Ж.-Б. Мольєра.

Основні етапи творчого шляху. Ранні комедії. Творча історія комедії «Тартюф». Комедійний конфлікт у п'єсі «Хворий, та й годі». Барокова відкритість фіналу у п'єсах «Міщанин-шляхтич». Філософська проблематика «Дон Жуана». Сумніви у сенсуалізмі філософа Гассенді. Сатира на вищий світ у комедії «Мізантроп». Сатирико-комічні типи.

Завдання:

- 1. Написати коментар до проблем використання Ж.-Б. Мольєром прийому комедійного конфлікту у п'єсах, спираючись на критичні джерела.*
- 2. Написати есе за темою «Філософська проблематика п'єси Ж.-Б. Мольєра «Дон Жуан»».*

Тема 6. Поетика французького класицизму.

Літературна та теоретична діяльність Н.Буало. Сатири Буало, проблематика і поетика. Систематизація принципів класицизму у трактаті «Поетичне мистецтво».

Завдання:

1. *Написати коментар до проблем систематизації принципів класицизму у трактаті Ніколя Буало «Поетичне мистецтво», спираючись на критичні джерела.*

2. *Написати ессе за темою «Поетика французького класицизму у літературі».*

Тема 7. Німецька та англійська література.

Катастрофа Тридцятилітньої війни та її соціокультурні наслідки. Основні періоди розвитку літератури. Художня діяльність А. Гріфіуса. Особливості національного театру («Карденіо і Целіндра, або Несчастливі закохані»). Німецький роман у контексті європейських традицій. Творчість Г.Я.К. Гріммельсгаузена («Заповзятливий німецький Сімпліціссімус»). Англійська революція 1648-1649 рр. та її вплив на соціокультурну атмосферу Англії. Сутність англійського пуританізму. Періодизація англійської літератури. Публіцистика періоду революції та громадянської війни. Йост Вондел та його внесок у драматургію («Люцифер», «Адам у вигнанні», «Ной»).

Завдання:

1. *Написати коментар до проблем періодизації німецької та англійської літератури XVII ст., спираючись на критичні джерела.*

2. *Написати ессе за темою «Полеміка навколо роману Г.Я.К. Гріммельсгаузена «Заповзятливий німецький Сімпліціссімус»».*

Тема 8. Творчість Джона Мільтона.

Основні періоди творчого шляху. Поезія та публіцистика. Проблема творчого методу Мільтона. Поема «Втрачений рай» як приклад плідної та синтетичної взаємодії бароко та класицизму. Поема «Повернений рай» та її історико-літературне значення. Колізія рівнозначних мотивів. Особливості авторської концепції трагедійності у творах. Характер героя у трагедії «Самсон-борець».

Завдання:

1. *Написати коментар до проблем творчого методу Джона Мільтона, спираючись на критичні джерела.*

2. *Написати ессе за темою «Втрачений та повернений рай Дж. Мільтона».*

ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

№	НАЗВА ТЕМИ	Кількість годин
1	Загальна характеристика та періодизація літератури XVII століття. Історичні передумови бароко. Події в Англії, Німеччині, Франції. Бароко і католицька церква. Духовно-етичний пафос бароко. Етика бароко і Біблія. Естетична сутність бароко. Історико-культурні передумови класицизму. Загальні принципи класицизму. Жанри класицизму. Значення класицизму для європейської культури.	1
2	Іспанська література. «Золотий вік» іспанської літератури та його хронологічні рамки. Нерозвинутість класицизму як цілісної художньої системи та роль окремих класицистичних тенденцій.	1
3	Теорія та практика іспанського бароко. Творчість Б. Грасіана. Концепційна проза Б. Грасіана. Алегорично-моралістичний роман «Критикон» Грасіана як теоретика бароко. Поняття «гострого розуму» у Грасіана.	1
4	Французька література. Французька філософія XVII століття (Декарт, Гассенді), її вплив на літературний процес. Періодизація літературного процесу, основні літературні напрямки століття. Французьке бароко.	1
5	Жанри прози. Творчість Лафонтена (збірки байок та казок). «Максими» Ф. Ларошфуко, листи мадам де Севін'є, мемуари де Ретца. Класицизм і роман.	1
6	Німецька та англійська література. Філософія Німеччини та її зв'язок з релігійними шуканнями. Роль містичних вчень у процесі культурної еволюції. Специфіка німецького бароко. Розвиток філософії в Англії, емпіризм, сенсуалізм та раціоналізм. Ф. Бекон як літератор («Нова Атлантида»).	1
7	Англійська драматургія та поезія. Творчість Б. Джонсона та Д. Донна. Роль шекспірівських традицій у драматургії. Б. Джонсон як суперник В. Шекспіра. Теоретичні погляди письменника у порівнянні з теоріями французьких класицистів. «Вольпоне» як краща комедія Б. Джонсона. Еволюція творчості Д. Донна від ренесансних віршів до барокової лірики. Метафізична філософічність художнього світу.	1
8	Італійська література. Особливості історико-літературного процесу в Італії XVII століття. Втрата національної незалежності, економічний занепад, контрреформаторська	1

	діяльність католицької церкви. Філософія і наука. Діяльність Галілея, його роль у культурному житті Європи. Бароко як основний літературний напрямок. Поезія італійського бароко. Творчість Дж. Марино. Особливості бачення світу: гедонізм та мотиви марності життя. Школа маринізму в Італії.	
	Усього годин:	8

ЗАВДАННЯ ДЛЯ МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ

Завдання : Дайте відповідь на запитання. Розкрийте зміст запропонованого художнього тексту

Змістовий модуль 1.

Тема 1. Загальна характеристика та періодизація літератури XVII століття.

1. Новий час як особливий історико-культурний феномен: епоха, коли сучасна людина «починає пізнавати себе».
2. XVII століття - період зламу старого суспільного ладу.
3. Європа як остаточно сформоване історико-культурне поняття Нового часу.
4. XVII століття як століття абсолютизму.
5. Формування національних держав.
6. XVII століття як століття науки.
7. Секуляризація наукового знання.
8. Криза ідеалів Відродження як складова частина нового менталітету.
9. Проблема періодизації літератури XVII століття.
10. Бароко як тип культури та як літературний напрямок.
11. Класицизм та його роль у культурі та літературі XVII століття.
12. Полеміка та взаємодія бароко та класицизму у літературі.

Тема 2. Іспанська література.

1. Історична та соціокультурна специфіка Іспанії XVII століття.
2. Посилення ролі католицької церкви.
3. Гальмування наукової революції.
4. Орієнтація на ізоляцію країни.
5. Співіснування ренесансних, маньєристичних та барокових тенденцій в літературі початку століття.
6. Поетична школа Л. Гонгори.
7. Демократичні тенденції «низової» барокової прози.
8. Іспанський «шахрайський» роман.
9. Специфіка іспанської драматургії.
10. Особливості основних етапів творчості Лопе де Вега.

Тема 3. Французька література.

1. Французький абсолютизм як важливий історико-соціальний та культурний фактор.
2. Специфіка Фронди як широкого громадського руху.
3. Поетика раннього класицизму.
4. Становлення роману французького бароко.
5. Філософська проза Б. Паскаля.
6. «Маленький роман» класицизму («Принцеса Клевська» М. Лафайєт).

Тема 4. Формування класицизму.

1. Творчість П. Корнеля та Ж. Расіна.
2. Основні періоди творчості.
3. Актуальність проблематики п'єси П. Корнеля «Сід».
4. Героїчний та громадянський пафос трагедії П. Корнеля «Горацій».
5. Вплив барокової поетики у трагедії П. Корнеля «Родогуна».
6. Герой і народ у трагедії П. Корнеля «Нікомед».
7. Періодизація творчості Ж. Расіна.
8. Грецька тематика трагедій Ж. Расіна.
9. Тема тиранії та концепція влади у «Британиці» Ж. Расіна .
10. «Федра» Ж. Расіна як найбільш досконале втілення поетики класицистської трагедії.
11. Біблійні сюжети трагедій Ж. Расіна («Гофолія»).

Змістовий модуль 2.

Тема 5. Творчість Ж.-Б. Мольєра.

1. Основні етапи творчого шляху.
2. Ранні комедії.
3. Творча історія комедії «Тартюф».
4. Філософська проблематика «Дон Жуана».
5. Сатира на вищий світ у комедії «Мізантроп».
6. Сатирико-комічні типи.

Тема 6. Поетика французького класицизму.

1. Літературна та теоретична діяльність Н. Буало.
2. Сатири Н. Буало, проблематика і поетика.
3. Систематизація принципів класицизму у трактаті Н. Буало «Поетичне мистецтво».

Тема 7. Німецька та англійська література.

1. Катастрофа Тридцятилітньої війни та її соціокультурні наслідки.
2. Основні періоди розвитку літератури.
3. Художня діяльність А. Гріфіуса.
4. Німецький роман у контексті європейських традицій.

5. Творчість Г.Я.К. Гріммельсгаузена.
6. Англійська революція 1648-1649 рр. та її вплив на соціокультурну атмосферу Англії.
7. Сутність англійського пуританізму.
8. Періодизація англійської літератури.
9. Публіцистика періоду революції та громадянської війни.

Тема 8. Творчість Д. Мільтона.

1. Основні періоди творчого шляху.
2. Поезія та публіцистика.
3. Проблема творчого методу Мільтона.
4. Поема «Втрачений рай» як приклад плідної та синтетичної взаємодії бароко та класицизму.
5. Поема «Повернений рай» та її історико-літературне значення.
6. Характер героя у трагедії «Самсон-борець».

СПИСОК ТВОРІВ ДЛЯ ПРОЧИТАННЯ

1. Поетичні збірки Л. Гонгори та Дж. Маріно.
2. П. Корнель «Сід».
3. Ж. Расін «Федра»
4. Ж.-Б. Мольєра «Тартюф», «Дон Жуан», «Мізантроп».
5. Н. Буало «Поетичне мистецтво».
6. П.Кальдерон «Чарівний маг», «Дама-привид», «Життя – це сон».
7. Дж. Мільтон «Втрачений рай», «Повернений рай».
8. Г.Я.К. Гріммельсгаузен «Заповзятливий німецький Сімпліціссімус».
9. Казки Лафонтена.
10. М. Монтень «Проби».

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Новий час як особливий історико-культурний феномен: епоха, коли сучасна людина «починає пізнавати себе».
2. XVII століття - період зламу старого суспільного ладу.
3. Європа як остаточно сформоване історико-культурне поняття Нового часу.
4. XVII століття як століття абсолютизму.
5. Формування національних держав.
6. XVII століття як століття науки.
7. Секуляризація наукового знання.
8. Криза ідеалів Відродження як складова частина нового менталітету.
9. Проблема періодизації літератури XVII століття.
10. Бароко як тип культури та як літературний напрямок.
11. Класицизм та його роль у культурі та літературі XVII століття.
12. Полеміка та взаємодія бароко та класицизму у літературі.

13. Історична та соціокультурна специфіка Іспанії XVII століття.
14. Посилення ролі католицької церкви.
15. Гальмування наукової революції.
16. Орієнтація на ізоляцію країни.
17. Співіснування ренесансних, маньєристичних та барокових тенденцій в літературі початку століття.
18. Поетична школа Л. Гонгори.
19. Демократичні тенденції «низової» барокової прози.
20. Іспанський «шахрайський» роман.
21. Специфіка іспанської драматургії.
22. Особливості основних етапів творчості Лопе де Вега.
23. Французький абсолютизм як важливий історико-соціальний та культурний фактор.
24. Поетика раннього класицизму.
25. Становлення роману французького бароко.
26. Філософська проза Б. Паскаля.
27. Творчість П. Корнеля та Ж. Расіна.
28. Актуальність проблематики п'єси П. Корнеля «Сід».
29. Героїчний та громадянський пафос трагедії П. Корнеля «Горацій».
30. Вплив барокової поетики у трагедії П. Корнеля «Родогуна».
31. Герой і народ у трагедії П. Корнеля «Нікомед».
32. Грецька тематика трагедій Ж. Расіна.
33. Тема тиранії та концепція влади у «Британиці» Ж. Расіна.
34. «Федра» Ж. Расіна як найбільш досконале втілення поетики класицистської трагедії.
35. Біблійні сюжети трагедій Ж. Расіна ("Гофоля").
36. Основні етапи творчого шляху Ж.-Б. Мольєра.
37. Творча історія комедії Ж.-Б. Мольєра «Тартюф».
38. Філософська проблематика п'єси Ж.-Б. Мольєра «Дон Жуан».
39. Сатира на вищий світ у комедії Ж.-Б. Мольєра «Мізантроп».
40. Систематизація принципів класицизму у трактаті Н. Буало «Поетичне мистецтво».
41. Катастрофа Тридцятилітньої війни та її соціокультурні наслідки.
42. Художня діяльність А. Гріфіуса.
43. Німецький роман у контексті європейських традицій. Творчість Г.Я.К. Гріммельсгаузена.
44. Англійська революція 1648-1649 рр. та її вплив на соціокультурну атмосферу Англії.
45. Поема Дж. Мільтона «Втрачений рай» як приклад плідної та синтетичної взаємодії бароко та класицизму.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО МОДУЛЯ 3

1. Английская комедия XVII-XVIII веков. М., 1989. Английская лирика первой половины XVII века. М., 1989. Европейская поэзия XVII века. М.,

1977. Из немецкой поэзии. Век X - век XX. М., 1979. Испанский театр. М., 1969.
2. Андреев Л. Г., Козлова Н.П., Косиков Г.К. История французской литературы. М., 1987.
 3. Аникин Г. В. Михальская Н. П. История английской литературы М., 1985.
 4. Апикст А. История английской литературы. - М., 1956
 5. Бордонов Ж. Мольер. М., 1983.
 6. Бояджиев Г.Н. Мольер: Исторические пути формирования жанра высокой комедии. М., 1967.
 7. Булгаков М.А. Жизнь господина де Мольера. М., 1991.
 8. Ватченко С. А. У истоков английского антиколониалистского романа.
 9. Виппер Ю. Б. Формирование классицизма во французской поэзии начала XVII века. М., 1967.
 10. Войны 1618-1648 годов. М, 1963.
 11. Горбунов А. Н. Джон Донн и английская поэзия XVI-XVII веков. М., 1993.
 12. Забабурова Н. В. Творчество Мари де Лафайет. Ростов-на-Дону, 1985.
 13. История немецкой литературы: В 3 т. М., 1985. Т. 1.
 14. Колесо Фортуны. Из европейской поэзии XVII века. М., 1989.
 15. Макуренкова С. А. Джон Донн: поэтика и риторика. М., 1994.
 16. Морозов А. А. "Симплициссимус" и его автор. Л., 1984.
 17. Наливайко Д. С. Искусство: направления. Течения. Стили. Киев, 1981.
 18. Немецкая поэзия XVII века в переводах Льва Гинзбурга. М., 1976.
 19. Обломиевский Д. Д. Французский классицизм. М., 1968.
 20. Пахсарьян Н. Т. История зарубежной литературы XVI-XVIII веков.
 21. Плавский З. И. Испанская литература XVII - середины XIX века. М., 1978.
 22. Потемкина Л. Я. Пути развития французского романа в XVII веке.
 23. Пуришев Б. И. Очерки немецкой литературы. М., 1955.
 24. Разумовская М. В. Ларошфуко, автор "Максим". Л., 1971.
 25. Ренессанс. Барокко. Просвещение. М., 1974.
 26. Решетов В. Г. Английская литературная критика XVI-XVII веков. М. 1984.
 27. Самарин Р.М. Творчество Джона Мильтона. М., 1964.
 28. Сигал Н.А. Пьер Корнель. Л., М., 1957.
 29. Силюнас В. Испанский театр XVI-XVII веков. М., 1995.
 30. Словоскорби и утешения. Народная поэзия времен Тридцатилетней
 31. Стрельцова Г. Я. Блез Паскаль и европейская культура. М., 1994.
 32. Театр французского классицизма. М., 1970.
 33. Томашевский Н. Традиции и новизна. Заметки о литературе Испании Учебно-методическое пособие. М., 1996.
 34. Чамеев А. А. Джон Мильтон и его поэма "Потерянный рай". Л., 1986.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ОФОРМЛЕННЯ РЕФЕРАТУ

Реферат вважається видом самостійної роботи студента і його опрацюванням матеріалу вивченої дисципліни.

Загальний обсяг реферату визначається з розрахунку 0,25 сторінки на 1 год. самостійної роботи. Реферат включає план, вступ, основну частину, висновки, список використаної літератури та додатки.

Реферат оформлюється на стандартному папері формату А4 (210 x 297) з одного боку. Поля: верхнє, нижнє та лівє — 20 мм, праве — 10 мм. Реферат може бути рукописним або друкованим і виконується українською мовою.

Захист реферату про самостійну роботу відбувається у терміни, спільно обумовлені студентом і викладачем.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Під час лекційного курсу застосовується слайдова презентація (у програмі PowerPoint), роздатковий матеріал, дискусійне обговорення проблемних питань. На практичних заняттях вирішуються ситуаційні завдання, для аналізу використовується текст художнього твору та літературознавчі статті останніх років.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться у письмовій формі. Контрольні завдання за змістовим модулем включають тестові питання (25 тестів, одна правильна відповідь з чотирьох запропонованих).

Контроль самостійної роботи проводиться:
з лекційного матеріалу - шляхом перевірки конспектів;
за індивідуальним дослідним завданням - з допомогою перевірки та захисту реферату за обраною темою.

Підсумковий контроль знань відбувається під час виконання контрольних модульних робіт у письмовій формі або у вигляді комплексних контрольних робіт (ККР), які включають 25 тестів (одна правильна відповідь з чотирьох запропонованих).

Усі форми контролю включено до 100-бальної шкали оцінки.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Курс закінчується **іспитом**. Для отримання допуску до складання іспиту студент повинен набрати на семінарських заняттях від 40 до 70 балів. Максимальні кредити, отримані на іспиті – 30 балів.

Поточний контроль (включно з контролем за змістовими модулями – окремими темами чи розділами курсу) передбачає таке нарахування балів

(вказано максимальний бал за певний вид роботи):

- ✓ Відповідь на семінарському занятті – 3 бали.
- ✓ Суттєве доповнення на семінарському, відповідь на лекційному занятті – 1 бал.
- ✓ Виконання завдань до семінарського заняття – 3 бали.
- ✓ Ведення читацького щоденника – 1 бал за кожен твір.
- ✓ Відтворення тексту художнього твору (читання напам'ять) – 1 бал за кожен твір.
- ✓ Виконання контрольної роботи або тестів – 5 балів.

Підсумковий контроль передбачає складання іспиту (форма проведення контролю визначається викладачем).

Традиційна оцінка	Оцінка ECTS	Вимоги до знань і вмінь студентів	Кількість набраних балів
«Відмінно»	A	Студент правильно висловлює думки, орієнтується у загальних питаннях курсу, розуміється на творах і вміє їх аналізувати.	91–100 (30 – на іспиті, 70 – впродовж семестру)
«Добре»	B	Студент виконав завдання повною мірою, але має незначні мовні огріхи.	81–90 (30 – на іспиті, 60 – впродовж семестру)
	C	Студент допускає деякі помилки у характеристиці певних явищ літературної епохи (творів).	71–80 (25 – на іспиті, 55 – впродовж семестру)
«Задовільно»	D	Студент добре виконав завдання, але є неточності у відтворенні фактичного матеріалу.	61–70 (20 – на іспиті, 50 – впродовж семестру)
	E	Студент демонструє недостатній рівень знань теоретичного матеріалу, не вміє здійснювати аналіз творів.	50–60 (15 – на іспиті, 45 – впродовж семестру)
«Незадовільно»	FX	Студент не повністю	Кількість набраних

з можливістю повторного складання		виконав навчальну програму, не орієнтується у теорії, ігнорує вказівки викладача – необхідно виконати певну додаткову роботу для успішного складання.	балів не перевищує 49
«Незадовільно» з обов'язковим повторним курсом	F	Студент не виконав навчальної програми – необхідна значна подальша робота.	Кількість набраних балів не перевищує 39

Студенти **заочної форми** навчання одержують оцінку за сумою виконання модулів, яка включає роботу на семінарських заняттях, написання письмових робіт та відповідей на контрольні питання, а також усного іспиту.

ОПОРНІ СХЕМИ ДЛЯ АНАЛІЗУ ЛІТЕРАТУРНИХ ТВОРІВ

ЛІТЕРАТУРНО-ХУДОЖНІЙ АНАЛІЗ ТВОРУ (УНІВЕРСАЛЬНИЙ)

1. Відомості про автора.
2. Тема та жанр твору.
3. Композиція та сюжет (елементи сюжету: експозиція, зав'язка, розвиток дій, кульмінація, розв'язка).
4. Система образів (головні/другорядні/епізодичні).
4. Аналіз образів:
 - а) дії та вчинки;
 - б) риси характеру;
 - в) портретне зображення;
 - г) мова героя;
 - д) авторська характеристика
5. Форми зображення дійсності:
 - а) розповідь (від першої особи, авторська, невласне пряма);
Розповідь містить у собі:
 - опис: пейзаж, портрет, інтер'єр
 - роздум (пряма авторська оцінка того, що відбувається)
 - характеристика (опис+роздум);
 - б) висловлювання персонажів: - діалог, - монолог, - полілог.
6. Художні деталі:
 - зовнішні (портретні, пейзажні, речові);

- психологічні (думки, почуття, переживання);
- подробиці (описують предмет з різних сторін);
- символи (мають конкретний і абстрактний плани; містять у собі певне узагальнення, прихований смисл, підтекст).

7. Мова художнього твору :

- своєрідність слововживання (активність включення синонімів, антонімів, омонімів, історизмів, архаїзмів, неологізмів, варваризмів, професіоналізмів):
- прийоми образності - тропи: епітети, метафори, порівняння, алегорія, метонімія, іронія, гіпербола; фразеологізми: прислів'я, приказки, крилаті слова; евфонія: асонанс, алітерація;
- синтаксичні фігури - риторичні питання, звернення, вигуки, повтори, антитези, інверсії.

8. Ідея. Задум письменника і його втілення.

9. Власна думка про твір

СХЕМА АНАЛІЗУ ЛІРИЧНОГО ТВОРУ

1. Автор, його місце в літературі
2. Тематичне спрямування всієї творчості
3. Які життєві обставини дали імпульс для написання твору (якщо відомо)
4. Назва твору (алегорична, метафорична, символічна, сюжетна, образна (чи ні), інтригуюча (чи ні))
5. Тема поезії та провідні мотиви
6. Ідея
7. Жанр
8. Композиція (якщо є)
9. Ліричний герой
10. Образи, символи (якщо є) твору
11. Сюжетні лінії (якщо є)
12. Настрій (мінор, мажор)
13. Художні засоби
14. Віршований розмір, рима
15. Місце твору в доробку поета
16. Його актуальність на сьогодні
17. Ваші роздуми та почуття, навіяні поезією

СХЕМА АНАЛІЗУ ЛІРИЧНОГО ТВОРУ

1. Короткі відомості про автора (ті, що допомагають краще зрозуміти специфіку даного твору)
2. Історія написання твору
3. Жанр твору (інтимна, пейзажна, громадянська, релігійна, філософська лірика тощо)
4. Провідний мотив твору
5. Композиція твору

6. Ключові образи твору
7. Які мовні засоби сприяють емоційному наснаженню твору (лексика, тропи, фігури, фоніка тощо)
8. Віршування (види рим, спосіб римування, віршовий розмір, вид строфи), його роль у розкритті провідного мотиву твору
9. Підсумок

СХЕМА АНАЛІЗУ ЕПІЧНОГО І ДРАМАТИЧНОГО ТВОРУ

1. Короткі відомості про автора (ті, що допомагають краще зрозуміти специфіку даного твору)
2. Історія написання і видання твору
3. Жанр
4. Життєва основа (ті реальні факти, які стали поштовхом і матеріалом твору)
5. Тема, ідея, проблематика
6. Композиція твору, конфлікт, особливості сюжету, їхня роль у розкритті проблем
7. Роль поза сюжетних елементів (авторських відступів, описів, епіграфів, присвят, назви твору тощо)
8. Система образів, їхня роль у розкритті проблем твору. Художні деталі
9. Мовностильова своєрідність твору (на рівні лексики, тропів, синтаксичних фігур, фоніки, ритміки)
10. Підсумок (художня цінність твору, його місце у доробку автора та в літературі, сприймання твору в добу письменника та його сучасне прочитання)

СХЕМА АНАЛІЗУ ЛІРИЧНОГО ТВОРУ (За О.Астаф'євим та О.Ковальчуком)

1. У межах якої художньої схеми народився цей твір?
2. Спектр мотивів (які домінують серед них)?
3. Особливості конфліктної ситуації. Пафос твору. Жанр та родова домінанта твору.
4. Ліричний «Сюжет» і своєрідність його розгортання:
 - Сюжет епічного плану;
 - Сюжет як плин почуттів автора;
 - Сюжет як символіко-міфологічна модель;
 - «нереалізований» сюжет (одномоментний вибух почуттів).
5. Композиція твору як подія на окремі змістові блоки і елементи композиції (діалоги, фрагменти пейзажу, портрети). Композиційна функція тропів і синтаксичних фігур.
6. Автор – автор-оповідач, ліричний герой твору, герой та персонажі й інші форми вираження авторської свідомості.

7. Особливості мовно-образної організації твору та її зв'язок з окремими композиційними частинами
8. Ритм і метр (а також: строфіка, фоніка, способи римування)
9. Місце поезії у творчості письменника, у межах течії, школи, групи, у національній літературі загалом.

СХЕМА АНАЛІЗУ ЛІРИЧНОГО ТВОРУ (За О.Кучерявою)

1. Вид поезії
2. Тема твору
3. Філософічність, психологізм поезії
4. Сюжетна основа твору (якщо вірш сюжетний)
5. Ліричний герой. Хто він такий?
6. Який образ є внутрішнім стрижнем твору?
7. Чи є в даній події символи? Їх значення зміст.
8. Які мовні засоби сприяють емоційному наснаженню твору (епітети, метафори, антитеза, порівняння, здрібнілі форми, окличні та запитальні речення, діалог, три крапка тощо)?
9. Віршований розмір, особливості рими.
10. Своєрідність художньої форми, художня деталь.
11. Яке почуття домінує у вірші (сповідь, зізнання)?
12. Як досягає автор динаміки образу?
13. Авторська оцінка зображуваного
14. Цілісність твору
15. Духовно-естетична цілісність твору.

СХЕМА АНАЛІЗУ ЛІРИЧНОГО ТВОРУ (За О.Кучерявою)

1. Тема твору
2. Провідний ліричний мотив
3. Жанр твору
4. Аналіз сюжетно-композиційної структури тексту (з характеристикою системи образно-художніх засобів, характерної для кожної частини твору).

СХЕМА АНАЛІЗУ ВІРШОВАНОГО ТВОРУ (Козлов А.В., Козлов В.В.)

А) ВІРШ, ПІСНЯ, СОНЕТ

1. Назва
2. Епіграф
3. Розмір і система віршування
4. Засоби творення – мовні, мовно-поетичні
5. Рід літератури

6. Найвиразніші засоби образності, образи й характери людей чи суспільних (природних явищ) тощо.
7. Тема, проблема, ідея твору.
8. Цінність твору (художня, естетична, суспільна).

Б) ОДА, БАЛАДА

1. Назва
2. Засоби та прийоми творення (загальна характеристика)
3. Форма (будова) композиція твору
4. Образи і характери людей та яви
5. Система образів і сюжет
6. Тема і тематика
7. Проблема і проблематика
8. Ідея та ідейний зміст
9. Цінність твору (художня, естетична, суспільна).

В) ПОЕМА

1. Назва
2. Мовно-нормативні та мовно-поетичні засоби
3. Загальна темпоритмічна характеристика
4. Форма і композиція твору
5. Повноцінні і всебічні характеристики героя чи антигероя
6. Загальна характеристика другорядних діючих осіб (персонажів)
7. Система образів і сюжет
8. Конфлікт твору і його основні елементи
9. Тема і тематика
10. Проблема та ідея твору
11. Проблематика та ідейне багатство
12. Цінність твору (художня, естетична, суспільна).

АНАЛІЗ ТВОРІВ ВЕЛИКИХ ТА СЕРЕДНІХ ЕПІЧНИХ ФОРМ (РОМАН, ПОВІСТЬ, ПОЕМА) (Див. Крайнікова Т. Аналіз художніх творів)

1. Історія написання
2. Життєва основа і тема твору
3. Жанрові особливості тексту
4. Образна система. Групування персонажів. Образи як виразники та носії ідеї.
5. Сюжет твору, взаємозв'язки сюжетних ліній.
6. Поза сюжетні елементи (ліричні відступи, вставні новели тощо), їх функціонування в структурі художнього тексту
7. Роль пейзажу та інтер'єру в композиції твору

8. Пафос твору
9. Мова твору

АНАЛІЗ ТВОРІВ МАЛОЇ ПРОЗИ (ОПОВІДАННЯ, ЕТЮД, НОВЕЛА, НАРИС)

1. Жанр твору
2. Тема
3. Авторський контекст та образна система.
4. Ідейна спрямованість твору
5. Особливості сюжету та композиції
6. Мовно-стилістична майстерність автора

АНАЛІЗ П'ЄСИ

1. Жанр твору
2. Ідейно-тематична основа п'єси
3. Сюжет п'єси. Сутність конфлікту. Роль авторських ремарок.
4. Образи-персонажі. Прийоми творення характерів п'єси.
5. Мова персонажів

АНАЛІЗ ПОЕЗІЇ

1. Тематична приналежність поезії (громадянська, філософська, інтимна, пейзажна)
2. Жанр ліричного твору (елегія, ідилія, ода, медитація тощо)
3. Мотиви та лейтмотив поезії. Її ідейний зв'язок з іншими творами у збірці, періоди творчості, спади митця
4. Будова поезії, строфіка, розмір, римування
5. Особливості поетичної мови: фоніка-тропіка – синтаксис.

СХЕМА АНАЛІЗУ ПРОЗОВОГО ТВОРУ (Козлов А.В., Козлов Р.В.)

При аналізі прозових творів акценти зміщуються на образи, систему образів, конфлікт, тематику, повноцінність і багатогранність образів тощо, а тому рекомендуємо приблизно такі схеми (параметри) аналізу:

НОВЕЛА, ОПОВІДАННЯ

1. Назва
2. Скільки і які епізоди, події зображені
3. Якими основними засобами і прийомами творяться образи чи характери людей?
4. Характери чи образи основних персонажів (героя й антигероя повніше)
5. Тема твору
6. Проблема та ідея твору

7. Цінність твору (художня, естетична, суспільна).

ПОВІСТЬ

1. Назва
2. Загальна характеристика засобів та прийомів творення
3. Форма і композиція твору
4. Всебічний і повний аналіз особи героя чи антигероя (або й обох у порівнянні)
5. Загальна характеристика інших діючих осіб (персонажів) – система образів
6. Характер конфлікту
7. Тема і тематика
8. Проблема і проблематика
9. Ідея та ідейний зміст
10. Цінність твору (художня, естетична, суспільна).

РОМАН, РОМАН-ТРИЛОГІЯ, РОМАН-ЕПОПЕЯ

1. Назва (повний аналіз)
2. Загальна характеристика засобів
3. Загальна характеристика прийомів з виокремленням найважливішого чи найважливіших прийомів
4. Форма твору і головні сюжетні лінії
5. Композиція і сюжет
6. Найповніший аналіз героя та антигероя і, при наявності обох, зіставлення їх
7. Окремі характеристики другорядних персонажів і тих груп, що стоять за героєм та антигероєм
8. При наявності, характеристики сил, що не мають чітко визначеної схильності ні до позитивного, ні до негативного начал
9. Система образів і конфлікт
10. Тема і тематика
11. Проблема і проблематика
12. Ідея та ідейне багатство
13. Цінність твору (художня, естетична, суспільна).

СХЕМА АНАЛІЗУ ДРАМАТИЧНОГО ТВОРУ

(Козлов А.В., Козлов Р.В.)

(аналізується особливо уважно і специфічно)

1. Незалежно від того, як написана п'єса – віршем чи прозою, акценти тут набагато відмінні від аналізу творів поезії і прози:

А) оскільки в п'єсі говорять тільки діючі особи, особлива увага приділяється саме мові діючих осіб;

Б) виходячи з того, о драматургія – це передовсім дія і протидія людей, слід особливо увагу приділяти конфлікту;

В) оскільки в драматургії жанри визначають передовсім за тим, який характер має конфлікт (трагічний, драматичний чи комічний), необхідно особливо глибоко й обґрунтовано визначити жанр твору.

2. Жанр твору в драматургії визначається ще в плані форми й змісту окремо.

З цих та й інших причин пропонуємо наступні схеми аналізу п'єс:

А) ОДНОАКТНІ ПЄСИ, ДРАМАТИЧНІ ЕТЮДИ, ДРАМАТИЧНІ КАРТИНИ, СЦЕНИ тощо:

2. Авторське визначення жанру твору, місця і часу дії
3. Індивідуальні особливості мови головних та другорядних діючих осіб
4. Загальна характеристика засобів та форм дії і взаємодії (хоча б провідних) дійових осіб
5. Форма твору і сюжет
6. Система образів і суть протистояння (суперечності) між героєм і антигероєм, позитивними і негативними силами
7. Конфлікт і процес його розвитку: зав'язка розвиток (загострення) подій (зіткнень), кульмінація, розв'язка
8. Ідейно-естетична сутність та потенціал конфлікту
9. Естетична ідея твору
10. Цінність твору (художня, естетична, суспільна)

Б) БАГАТОАКТНА П'ЄСА:

1. Назва

2. Авторське визначення жанру твору
3. Авторські представлення діючих осіб
4. Авторські пояснення, вказівки на час і місце та суспільні координати дії, ремарки тощо.
5. Форма і композиція твору
6. Детальні мовні характеристики діючих осіб
7. Характери (образи) діючих осіб – передовсім героя та антигероя
8. Причини і сутність протистояння героя та антигероя чи інших протидіючих сил
9. Тип і характер конфлікту (трагічний, драматичний чи комічний)
10. Етапи розв'язку конфлікту: зав'язка, розвиток подій, кульмінація, розв'язка.
11. Естетична сутність конфлікту
12. Тема і тематика
13. Проблема та ідея твору

14. Проблематика та ідейний зміст
15. Жанр твору і авторське визначення жанру
16. Цінність твору (художня, естетична, суспільна).

СХЕМА АНАЛІЗУ ЕПІЧНОГО ТВОРУ (Косенко Н.)

1. Автор, його місце в літературі
2. Автобіографічні та біографічні відомості, пов'язані з життєвою основою твору
3. Соціально – суспільні умови, в яких був написаний твір
4. Назва твору (алегорична, метафорична, символічна, сюжетна, влучна (чи ні), образна (чи ні) та ін.)
5. Жанрові особливості
6. Тема
7. Ідея
8. Художній конфлікт (соціальний, побутовий, психологічний)
9. Композиція (експозиція, зав'язка конфлікту, розвиток дії, кульмінація, розв'язка конфлікту)
10. Правда та художній вимисел
11. Проблематика твору
12. Аналіз художніх образів
13. Мова автора як своєрідність його індивідуального почерку та ліричні відступи
14. Народність твору
15. Роль твору в суспільному житті свого часу
16. Актуальність (так чи ні) його сучасників
17. Вплив яких відомих вам авторів відчувається (чи ні) в даному творі
18. Відгуки критиків та інших діячів мистецтва
19. Екранізація та сценічні постановки (якщо є). чим авторський задум відрізняється від режисерського втілення?
20. Мої думки з приводу прочитаного

СХЕМА АНАЛІЗУ ХУДОЖНІХ ОБРАЗІВ (Косенко Н.)

1. «Анкетна» характеристика героя (хто? Звідки? Якого роду? Чим займається?)
2. Персонаж епізодичний, другорядний чи головний
3. Чи є в нього прототип?
4. Портрет героя (відповідність чи невідповідність його внутрішньому світу)
5. Характер персонажа поданий у розвитку чи епізодично
6. Соціальне звучання образу
7. Пов'язані з даним героєм проблеми, які порушує автор

8. Психологічна складність характеру (духовне багатство, моральна краса чи потворність, їх співвідношення в душі героя).
9. Місце і роль персонажа в сюжеті. Чи пов'язаний він з іншими героями (зв'язком кармічним (життєвим), емоційним, духовним)?
10. Мова як засіб самовираження персонажа
11. Ставлення до нього інших дійових осіб
12. Ставлення автора до свого героя
13. Актуальність проблем, порушених письменником через даний персонаж
14. З якими відомими вам героями перегукується образ даного твору? Що в них спільного, а що відмінного?
15. Мое сприймання героя
16. Пантонімічне представлення персонажа.

ПООБРАЗНИЙ АНАЛІЗ ТВОРУ **Виконай дії у формі алгоритму:**

- 1 крок ***** Визнач із ряду образів головні і другорядні.
- 2 крок ***** Добери докази і доведи, чому дані герої є головними.
- 3 крок ***** Здійсни словесний малюнок образу на основі творчої уяви, використавши художньо виражальні засоби (портрет, описи, вчинки, авторську мову, мову персонажів).
- 4 крок ***** Розкажи про життєву долю героя.
- 5 крок ***** Проаналізуй вчинки та поведінку образу.
- 6 крок ***** Простеж його ставлення до інших героїв, а їхнє – до нього.
- 7 крок ***** Розкажи про ставлення персонажа до природи, тварин (якщо є потреба).
- 8 крок ***** З'ясує, чи має він мету у житті і яку. Проаналізуй її.
- 9 крок ***** Визнач коло його громадських та особистих інтересів, захоплень.
- 10 крок ***** З'ясує, чи має герой активну життєву позицію.
- 11 крок ***** Проаналізуй авторське ставлення до персонажа.
- 12 крок ***** Дізнайся думки твоїх товаришів про нього, порівняй зі своєю.
- 13 крок ***** Розкрий роль другорядних героїв твору.
- 14 крок ***** Підбий підсумки своєї роботи.

ПРОБЛЕМНО-ТЕМАТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТВОРУ **Виконай дії у формі алгоритму:**

- 1 крок ***** Визнач основну проблему твору (під проблеми, якщо це необхідно).
- 2 крок ***** Добери фактичний матеріал для доказу проблеми (підпроблеми).
- УВАГА!!!**
- 3 крок *****

Якщо ти погоджуєшся зі всім, виконай наступні дії	Якщо у вас виник диспут на основі суперечливих суджень, то виконай
--	---

	такі дії:
	Висунь тезу від супротивного. Добери аргументи для доказу. Прокоментуй дібрані аргументи.

4 крок *** Знайди засоби вираження авторського ставлення до зображуваного.

5 крок *** З'ясуй роль авторських зображувально-виражальних засобів мови.

6 крок *** Узагальни та систематизуй дібраний фактичний матеріал.

7 крок *** Склади план відповіді.

8 крок *** Підбий підсумки виконаного.

СЛОВНИК ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИХ ТЕРМІНІВ

Алегорія — спосіб двопланового художнього зображення, що ґрунтується на приховуванні реальних осіб, явищ і предметів під конкретними художніми образами з відповідними асоціаціями та характерними ознаками приховуваного.

Англійський сонет — змінений строфічний варіант класичного італійського сонета: три чотиривірша (катрени) і фінальний двовірш (куплет).

Балада — невеликий за розміром сюжетний поетичний твір, маленька поема. У Петрарки балада складається з трьох строф по вісім або десять рядків і чотирирядкової заключної напівстрофи.

Вертеп — веселе різдвяне дійство з піснями-колядками, жартами, короткими виставами, яке влаштовували мандрівні музиканти й актори. Вертепом також називали театр, в якому вистави розігрувалися ляльками на паличках (маріонетками) у великій дерев'яній скриньці.

Вічний образ — образ літературного героя, який переріс свою епоху, набув загальнолюдського значення та сприймається як символ певних рис характеру, зовнішності й поведінки. До вічних образів відносять Прометея, Дон Кіхота, Гамлета, Фауста та ін.

Вічний (традиційний, бродячий, мандрівний) сюжет — сюжет, який повторюється в різні часи в різних літературах.

Гекзаметр — віршовий розмір, яким писалися епічні поеми. Тут кожний рядок складається з шести повторюваних поєднань складів: довгий-короткий-короткий.

Героїчний епос — героїчна оповідь про минуле народу, у якій прославляються розум, сила, мужність і відданість батьківщині. До героїчного епосу належать: слов'янські билини, індійські поеми «Махабхарата» і «Рамаяна», давньогрецькі поеті Гомера «Іліада» і «Одіссея» тощо.

Гімн — загальна назва різних за змістом урочистих пісень на честь богів, святих, героїв, святкових та історичних подій, військових перемог тощо.

Гумор — різновид комічного відображення смітного у життєвих явищах і людських характерах. Гумор не заперечує об'єкта висміювання і цим відрізняється від сатири, для якої характерне цілковите заперечення й різке висміювання зображуваного. Добродушний гумор піддає висміюванню здебільшого часткові недоліки загалом позитивних явищ, окремі смішні риси в характері людини.

Драма — твори, де зображено дію, яка відбувається в даний момент, саме тому вони призначені для постановки на сцені. В основу події покладено конфлікт, розв'язання якого представлено в діалогах і монологів дійових осіб. За формою драматичні твори бувають як прозові, так і віршовані.

Епос — твори, де письменник в описово-розповідній формі зображує події, людей і їхні вчинки. Епічні твори здебільшого прозові за формою й обов'язково мають сюжет.

Іронія — один із засобів створення комічного, який виражає глузливо-критичне ставлення митця до предмета зображуваного. Це насмішка замаскована зовнішньою благопристойною формою.

Канцона — пісня на теми кохання, складається з п'яти — семи строф і заключної строфи — коди.

Касида — великий за обсягом урочистий вірш, написаний на уславлення правителя або якоїсь події (налічував до 200 бейтів).

Катарсис (від давньогрец. підняття, очищення завдяки переживанню, оздоровлення) — поняття, що вживалося в античній філософії, медицині, естетиці й через свою поліфункціональність набуло чимало тлумачень.

Комедія — драматичний твір, у якому засобами гумору і сатири розвінчуються негативні суспільні та побутові явища, розкривається смішне в навколишній дійсності чи в людині.

Корифей — у давньогрецькому театрі керівник хору.

Лірика — твори, де автор зображує внутрішній світ ліричного героя, його почуття, переживання, думки, настрої. Зазвичай вони є віршованими і позбавленими сюжету.

Ліричний герой — особа, від імені якої ведеться лірична розповідь, з думками й почуттями якої знайомиться читач.

Літературна епоха (або Літературна доба) — етап розвитку літератури, представників якого об'єднують погляди на світ і людину; на мистецтво та правилами творчості; основні теми творчості. Тобто митців певної епохи об'єднує особливе образне бачення світу, загальний для митців художній метод.

Лірична повість — прозовий (рідше віршований) ліро-епічний твір, який визначається домінуванням авторського «Я», ослабленою фабулою, високим ступенем емоційності мови.

Літературний напрям — спосіб створення мистецької реальності, що ґрунтується на певному неповторному розумінні світу і людини в ньому. Кожному літературному напрямкові відповідає сукупність творів, які мають спільні, характерні риси.

Літературний процес — історичне існування, функціонування та поступовий розвиток літератури протягом певного часу. Літературний процес тісно пов'язаний з історією розвитку суспільства.

Літературні роди — види літератури (епос, лірика, драма), що відрізняються за способом зображення життя в художніх творах.

Літературна течія — складова частина літературного напрямку (тобто, напрям може складатися з течій). Літературна течія має конкретно-історичний характер, творчу історію, національні особливості.

Мадригал — невеликий (від двох до дванадцяти рядків) ліричний вірш на тему кохання.

Мотив – найпростіша неподільна смислова одиниця у міфі чи в казці; в літературі нового часу – найпростіші одиниці розвитку сюжету: динамічні, які рухають фабулу, чи статичні, описові, але необхідні для сюжету. Комбінація кількох мотивів складає фабулу (сюжет).

Новела — невеликий за обсягом прозовий твір про незвичайну життєву подію з несподіваним фіналом і сконденсованою та яскраво вимальованою дією.

Ода – пісня, пов'язаного з ἀείδω - співаю, αὐδή - мова, слова; голос) - жанр лірики, вірш, що виражає піднесені почуття, викликані важливими історичними подіями, діяльністю історичних осіб. Первісно – це пісня на будь-яку тему, що виконувалася в давній Греції хором під музичний супровід, пізніше - хвалебний вірш, який присвячено уславленню важливих історичних подій або видатних осіб. Інколи ода прославляла величні природні явища.

Оксиморон — літературно-поетичний прийом, що полягає у поєднанні протилежних за змістом понять: гіркий мед, крижана посмішка, холодне полум'я.

Оригінал — це текст літературного твору, опублікований тією мовою, якою його написав автор. Відповідно мову, якою автор написав свій літературний твір, називають мовою оригіналу.

Парадокс – незвичне твердження, що розходиться з усталеними поглядами, часом ніби суперечить здоровому глузду, а в дійсності може мати глибокий смисл, наштовхувати на роздуми.

Пародія — комічне наслідування якогось стилю художнього твору. Може виступати як самостійний твір (перші глави «Дон Кіхота» Сервантеса), або як художній прийом (комедії Мольєра).

Повість-притча – різновид жанру повісті, у центрі якого постає історія із життя героя (героїв), що набуває алегоричного змісту. Для повісті-притчі характерні відсутність розлогого сюжетного руху, незначна кількість персонажів, символічність образів і ситуацій, повчальний характер, філософська або моральна насиченість.

Притча — повчальне алегоричне оповідання з яскраво висловленою мораллю.

Ремінісценція – один із видів творчих взаємовпливів, який полягає в запозиченні окремих елементів з творчості попередників; риси в

художньому тексті, які нагадують інший твір (образи, мотиви, цитати, сюжетні ходи, деталі тощо), своєрідна паралель до першотексту: вільне відтворення, варіація образу, подробиці вислову, ритмо-мелодійної конструкції, іншого мікроскладника в новому ідейно-художньому контексті.

Роди літератури – визначаються за різними ознаками з погляду способів наслідування дійсності, типів змісту, категорій гносеології (об'єктивне - суб'єктивне), формальних ознак, психології. Незважаючи на розмитість визначень міжродових границь і достаток проміжних форм (ліроепічна поема, лірична драма), у кожному творі, як правило, можна виділити родову домінанту: оповідання про подію (епос), суб'єктивно-емоційне міркування (лірика), діалогічне зображення подій (драма).

Сатира — особливий спосіб художнього відображення дійсності, який полягає в гострому осудливому висміюванні негативного. У вузькому розумінні — твір викривального характеру Сатира спрямована проти соціально шкідливих явищ, які гальмують розвиток суспільства, на відміну від гумору, вона має гострий непримиренний характер. Часто об'єктом сатири є антиподи загальнолюдської моралі, пристосуванці, лицеміри, ренегати і зрадники, які не відповідають естетичному ідеалові.

Сатирична комедія — твір, у якому за допомогою спеціальних сатиричних засобів — гротеску, пародії або іронії — різко висміюються суттєві суспільні вади, зображуються смішні (комічні) події й персонажі.

Сарказм — їдка, викривальна, особливо дошкульна насмішка, сповнена крайньої ненависті і гнівного презирства. Сарказм не має подвійного, часто прихованого дна. Як іронія, близько до якої він стоїть, виражається завжди прямо. Об'єктом сарказму виступають, як правило, речі небезпечні, різко негативні й аморальні.

Сонет — ліричний вірш, який складається з 14 (чотирнадцяти) рядків п'ятистопного або шестистопного ямбу: двох чотиривіршів (з перехресним римуванням: абаб, абаб) та двох тривіршів (з усталеною схемою римування: ввд, сед). Постав сонет в Італії.

Трагедія — драматургічний твір, у якому піднімаються нерозв'язані моральні проблеми і розкриваються гострі, непримиренні конфлікти, розв'язання яких призводить, як правило, до загибелі дійових осіб.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ (ПЕРІОДИ: АНТИЧНИЙ – СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ – ВІДРОДЖЕННЯ – БАРОКО – КЛАСИЦИЗМ).....	4
МОДУЛЬ 1. АНТИЧНИЙ ПЕРІОД	5
ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА.....	5
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН МОДУЛЯ 1.....	6
ТЕМАТИКА ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ.....	6
ОПОРНИЙ КОНСПЕКТ.....	7
ТЕМИ І ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.....	17
САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ	21
ТЕМИ ДЛЯ РЕФЕРАТІВ.....	21
СПИСОК ТЕКСТІВ ДЛЯ ПРОЧИТАННЯ	22
ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ.....	22
ПИТАННЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ.....	23
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО МОДУЛЯ 1.....	24
МОДУЛЬ 2. ЛІТЕРАТУРНІ ПЕРІОДИ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ ТА ВІДРОДЖЕННЯ.....	25
ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА.....	25
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН МОДУЛЯ 2.....	26
ТЕМАТИКА ЛЕКЦІЙ.....	27
ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.....	28
ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.....	30
САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ	39
ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ (РЕФЕРАТИ).....	39
СПИСОК ТЕКСТІВ ДЛЯ ОBOB'ЯЗКОВОГО ПРОЧИТАННЯ.....	40
ПИТАННЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ.....	41
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО МОДУЛЯ 1.....	42
МОДУЛЬ 3. ЛІТЕРАТУРНІ ПЕРІОДИ БАРОКО ТА КЛАСИЦИЗМ...43	43
ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА.....	43
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН МОДУЛЯ 3.....	43
ТЕМАТИКА ТА НАПОВНЕННЯ ЛЕКЦІЙ.....	44
ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.....	46
ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ.....	47
ЗАВДАННЯ ДЛЯ МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ	49
ТВОРИ ДЛЯ ПРОЧИТАННЯ.....	51
ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ.....	51
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО МОДУЛЯ 3.....	52

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ОФОРМЛЕННЯ РЕФЕРАТУ	53
МЕТОДИ НАВЧАННЯ.....	54
МЕТОДИ КОНТРОЛЮ.....	54
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ.....	54
ОПОРНІ СХЕМИ ДЛЯ АНАЛІЗУ ЛІТЕРАТУРНИХ ТВОРІВ.....	56
СЛОВНИК ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИХ ТЕРМІНІВ.....	66

Навчальне видання

Історія зарубіжної літератури (періоди: Античний – Середньовіччя – Відродження – Бароко – Класицизм): методичні вказівки для студентів факультету права та лінгвістики денної та заочної форм навчання зі спеціальності 035 – «філологія»
(за кредитно-трансферною системою навчання)

**Карпенко Світлана Дмитрівна
Чернобров Юлія Анатоліївна**

Редактор О. М. Трегубова
Комп'ютерна верстка О. Г. Голуб

Здано до складання 14.02.2018. Підп. до друку
Формат Ум. друк. арк. Тираж
РВІКВ, Сектор оперативної поліграфії БНАУ
09117 Біла Церква, Соборна пл., 8/1; тел. 33-11-01